

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ

«Основи християнської етики. 1–4 класи» для закладів загальної середньої освіти

*(автори Жуковський В. М., Самолюк Г. С.,
Бойко Н. Л., Когут В. Й.)*

Схвалено для використання в освітньому процесі
(у Каталозі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам
№ 2.0138-2024)

ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ. 1–4 КЛАСИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ

для закладів загальної середньої освіти

Рецензенти:

Ціко Ігор Григорович, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Стринадко Олесь Іллівна, учитель-методист, учитель початкових класів та предметів духовно-морального спрямування Банилівського опорного ліцею імені Івана Діаконюка Банилівської сільської ради Вижицького району Чернівецької області.

Програму укладено відповідно до Державного стандарту початкової школи і Типової освітньої програми початкової школи.

Над навчальною програмою курсу за вибором «Основи християнської етики. 1–4 класи» працювала робоча група, до складу якої входили: Жуковський Василь Миколайович, доктор педагогічних наук, професор Національного університету «Острозька академія»; Самолук Ганна Степанівна, учитель-методист, викладач християнської етики, методики викладання християнської етики, християнської педагогіки Чортківської дяківсько-катехитичної академії ім. свщмч. Григорія Хомишина Чортківського району Тернопільської області; Бойко Наталія Леонідівна, учитель вищої категорії, старший учитель, учитель початкових класів, основ християнської етики, заступник директора з навчально-виховної роботи Звенигородського ліцею № 2 Звенигородської міської ради Звенигородського району Черкаської області; Когут Валентина Йосипівна, учитель-методист, учитель основ християнської етики Зінківського ліцею Хмельницького району Хмельницької області.

Пояснювальна записка

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Курс за вибором «Основи християнської етики» не є систематичним викладанням і вивченням Біблії, не вчить віри, не містить релігійних обрядів, не ставить на меті залучити до певної конфесії.

Викладання курсу «Основи християнської етики» передбачає формування духовно-моральних цінностей, розв'язання особистісних і соціальних проблем на основі християнської моралі в сімейних і суспільних життєвих ситуаціях, а також виховання в учнів поваги до свободи совісті і світоглядних переконань інших людей.

Мета курсу за вибором «Основи християнської етики»:

розкрити учням духовно-моральні основи християнства, аргументувати їх важливість для формування й розвитку особистості, спонукати учнів до самоаналізу та морального розвитку.

У процесі досягнення мети передбачено реалізацію таких завдань:

- розкрити потенціал Біблії як Джерела моралі для людини;
- пояснити моральні засади добра і зла;
- інформувати учнів про особливості й компоненти християнського морального Ідеалу;
- підкреслити необхідність християнського учнівства;
- пояснити сутність прощення та жертвовності;
- розкрити євангельські засади щастя як шляху до моральної досконалості;
- інформувати учнів про сутність і важливість християнських чеснот смирення, терпіння, справедливості, працьовитості, слухняності, співчуття, милосердя, патріотизму, доброти, про здатність до прощення тощо;
- сформувати свідому та відповідальну особистість учня з урахуванням християнських духовних, моральних і культурних цінностей;
- створити належні морально-етичні умови для самопізнання й самореалізації;
- оволодіти способами розумових дій, потрібних для розуміння минулого, осягнення сучасного й прогнозування майбутнього, а саме: бачення зв'язку між подіями та явищами (логічне мислення);
- учити оцінювати події (на основі критичного мислення), знаходити нові аспекти змісту чи нові способи розв'язання проблем (творче мислення), співпереживати людям, що опинилися у вирі несприятливих історичних подій (емпатійне мислення);
- сприяти подальшому розвитку духовного й емоційного інтелекту та збереженню ментального здоров'я дитини.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів освіти таких **ключових компетентностей**:

- 1) **вільне володіння державною мовою**, що передбачає вміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

- 2) **здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами**, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;
- 3) **математична компетентність**, що передбачає виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
- 4) **компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій**, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення, робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе та навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;
- 5) **інноваційність**, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;
- 6) **екологічна компетентність**, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;
- 7) **інформаційно-комунікаційна компетентність**, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечно та етично використовувати засоби інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;
- 8) **навчання впродовж життя**, що передбачає опанування уміннями та навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;
- 9) **громадянські та соціальні компетентності**, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що

передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних із різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

- 10) **культурна компетентність**, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;
- 11) **підприємливість і фінансова грамотність**, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень;
- 12) **духовно-моральна компетентність**, що передбачає аналіз, критичне сприйняття й порівняння особистих учинків і вчинків інших людей у контексті християнських духовно-моральних цінностей; допомогу іншим людям у розв'язанні особистих і соціальних проблем на основі християнської моралі; уміння застосовувати християнські цінності на практиці й аналізувати ситуації з реального життя на відповідність їх християнським моральним нормам і принципам; діяльність і реалізацію духовно-моральних цінностей в особистих, сімейних, суспільних життєвих ситуаціях.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: уміння висловлювати власну думку, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Програма «Основи християнської етики» ґрунтується на низці сучасних підходів, принципів, форм, методів і засобів, які сприяють формуванню високоморальної особистості. Ураховуються вікові та індивідуально-психологічні особливості здобувачів освіти, їх володіння інформаційними технологіями.

Програма «Основи християнської етики» дає змогу реалізувати аксіологічний, соціокультурний, діяльнісний, комунікативний, системний, особистісно орієнтований, компетентнісний і синергетичний підходи.

Курс за вибором «Основи християнської етики» побудований відповідно до загальнодидактичних принципів сучасної педагогічної науки:

особистісно орієнтованого, наочності, посильності, міцності, свідомості, науковості, зв'язку навчання з життям, активності, індивідуалізації, системності, наступності, превентивності тощо, а також спеціальних принципів: теоцентризму, біблійної основи навчання, міжконфесійного характеру навчання, урахування конфесійних особливостей, добровільності.

У процесі викладання предметів духовно-морального спрямування використовуються відповідні форми й методи навчання. Форми роботи: індивідуальна, парна, групова, фронтальна. Застосовуються такі методи: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрування, ілюстрування, переконання, привчання, заохочення, гра, метод прикладу, метод авторитету, робота з аудіокнижкою тощо.

В основі реалізації навчальної програми «Основи християнської етики» лежать такі **концептуальні ідеї**:

1. Передбачається залучення до навчання учнів на добровільних засадах.
2. Акцентується увага на моральному вченні християнства та мається на меті подолання фрагментарності в моральному розвитку здобувачів освіти, передбачається спонукання до усвідомлення й використання християнського морального досвіду особистості.
3. Основна увага звертається не на відтворення фрагментів Євангелія, а на осмислення його морального вчення, і головне — здатність здобувачів освіти його використовувати в повсякденному житті.
4. Передбачається врахування володіння й використання учнями інформаційних технологій, вікових та індивідуально-психологічних особливостей, їх досвіду моральної поведінки.
5. Висуваються особливі вимоги до вчителя, який має навчити учнів використовувати християнські цінності в ситуаціях морального вибору.
6. Переосмислюються взаємини вчителя/вчительки й учнів під час освітнього процесу: акцент переноситься з трансляції готових моральних знань на партнерську взаємодію, суб'єкт-суб'єктні взаємини, діалогічність, розвиток творчого, конструктивного й критичного мислення учнів, на спільний пошук відповідей на актуальні моральні проблеми та ситуації.
7. Усуваються елементи формальності освітнього процесу, зокрема надмірна вербалізація.
8. Передбачається синергія й активізація духовних, психологічних і фізичних сил учителя, учнів, батьківської спільноти, громади.

Важливий акцент зроблено на інноваційних, інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологіях та інтеграції курсу основ християнської етики з іншими навчальними дисциплінами.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі «Основ християнської етики» виділено такі **змістові лінії**:

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток навичок безпечної поведінки вдома, в школі та в природному і техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, вмінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я, зокрема духовного, та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток духовно-моральної, етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів і забезпечення добробуту.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Результати навчання

Навчальна програма курсу за вибором «Основи християнської етики» спрямована на досягнення обов'язкових результатів, визначених Державним стандартом для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі за напрямками:

► Турбота про особисте здоров'я і безпеку, реагування на діяльність, яка становить загрозу для власного життя, здоров'я, добробуту та інших осіб

Відповідно до них, у результаті навчання учень/учениця:

- діє відповідально (демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я);
- обстоює інтереси власні та інших осіб (протидіє проявам тиску, неповаги та приниження щодо себе та інших осіб, звертається за допомогою до дорослих);
- надає допомогу (розрізняє, до кого і як звернутися по допомогу; описує приклади такої діяльності; визначає потребу в допомозі собі та іншим особам, оцінює можливості її надання);
- поводить етично (розпізнає здорову етичну поведінку та наслідкує її; демонструє сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість тощо).

► **Визначення альтернатив, прогнозування наслідків, ухвалення рішень із користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб**

Відповідно до них, у результаті навчання учень/учениця:

- розпізнає небезпечні ситуації (розпізнає та описує небезпеку вдома, у школі та навколишньому світі; пояснює, що робити в небезпечних ситуаціях вдома, у школі та навколишньому світі);
- прогнозує наслідки (пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки, прогнозує можливі наслідки своїх дій (рішень) для себе та інших осіб);
- ухвалює рішення (вирішує, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози та з користю для життя і здоров'я);
- поводить себе безпечно (пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та навколишньому світі; поводить себе безпечно з огляду на себе та інших осіб удома, у школі, на вулиці, у громадських місцях).

► **Аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків та ризиків**

Відповідно до них, у результаті навчання учень/учениця:

- обмірковує альтернативи власних дій та рішень (визначає здорові та шкідливі звички; обмірковує альтернативні рішення щодо відповідності здоровим чи шкідливим звичкам);
- приймає зміни у власному організмі (спостерігає за змінами у своєму тілі залежно від віку, фізичного стану, настрою, виду діяльності, способу життя);
- аналізує вплив поведінки на здоров'я (визначає та аналізує позитивний і негативний вплив на вибір здорової та безпечної поведінки);
- здійснює вибір та отримує задоволення (обирає діяльність, яка приносить задоволення та користь).

► **Підприємливість та етична поведінка для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту**

Відповідно до них, у результаті навчання учень/учениця:

- вчиться вчитися без шкоди для здоров'я (упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов; планує та організовує власне навчання, чергуючи його з відпочинком);
- знаходить і перевіряє інформацію (намагається критично оцінювати інформацію);
- діє ефективно і самостійно (пояснює потреби свої та інших осіб; визначає, від кого та від чого залежить задоволення потреб; розрізняє необхідні та надмірні потреби свої та інших осіб; визначає коротко-строкові цілі та планує конкретні дії щодо задоволення власних потреб);

- спілкується конструктивно (уважно слухає, запитує про потреби інших осіб та висловлюється так, щоб не образити інших осіб; сприймає критичну інформацію щодо себе та етично реагує на неї);
- виявляє культуру споживання (визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції; намагається ощадно використовувати ресурси);
- планує майбутнє (пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний); уявляє свою мету і розповідає про те, як її досягти; пояснює, як від ставлення до навчання залежить власний успіх і добробут);
- співпрацює для досягнення результату діяльності (пояснює, у чому цінність спільної роботи; погоджується на ту працю, яку здатний виконати найкраще; разом із іншими особами визначає мету спільної роботи, намагається досягнути її).

Програма побудована за лінійно-концентричним принципом, який містить такі складники:

- світоглядний, що сприяє цілісному світосприйманню, визначенню власної добротворчої життєвої позиції;
- історико-культурологічний, який спирається на високі зразки християнської духовної культури та традиції;
- науково-пізнавальний, що розширює шкільний навчальний матеріал в етично-естетичному просторі.

Програма курсу за вибором «Основи християнської етики» розрахована на 35 годин у кожному класі і має такий змістовно-тематичний поділ:

1-й клас. Хочу пізнавати і удосконалювати себе і світ

Розділ 1. Пізнаю дивосвіт і прагну змінювати його на краще

Розділ 2. Пізнаю себе як частину суспільства

Розділ 3. Християнські традиції у сім'ї та родині

Розділ 4. Формую чесноти

2-й клас. Живу і навчаюсь у родині

Розділ 1. Моя сім'я

Розділ 2. Мій рід і народ

3-й клас. Прагну робити добро

Розділ 1. З радістю творимо добро

Розділ 2. Біблійні моральні цінності — життєві дороговкази для людини

Розділ 3. Творимо добро

4-й клас. Вчимося життєвої мудрості

Розділ 1. Уроки доброти

Розділ 2. Уроки справедливості

Розділ 3. Вчимося на власному досвіді та мудрості інших

Розділ 4. Уроки працелюбності

Розділ 5. Уроки біблійної мудрості

Зміст кожного розділу програми умовно (виділено шрифтом) розподілено на окремі заняття. Учителі, орієнтуючись на вимоги щодо підготовки учнів/учениць, мають можливість самостійно визначати кількість і перелік запитань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей здобувачів освіти, класу й індивідуального підходу до викладання. До кожної теми подано орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт. Тематику практичних і творчих робіт укладено так, щоб дати змогу вчителю/вчительці диференціювати завдання в класі за рівнем складності та здібностями учнів/учениць. Такий підхід дозволяє залучити інші джерела й виконати пізнавальні завдання, що дає можливість зберегти загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

До кожного уроку запропоновано золотий вірш — цитату зі Святого Письма, яка відображає зміст уроку і може бути використана на розсуд учителя.

Окремі теми відповідно до особливостей здобувачів освіти можуть розглядатися більш розширено або мати ознайомчий характер.

1 КЛАС

Хочу пізнавати і удосконалювати себе і світ

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розділ 1. Пізнаю дивосвіт і прагну змінювати його на краще (7 годин)	
Знає поняття «природа», «жива та нежива природа», «речі, зроблені людиною»; розуміє ознаки живої та неживої природи; розповідає про створення світу Богом протягом шести днів; розрізняє живу та неживу природу; наводить приклади бережливого ставлення до природи; вміє розрізняти речі, створені людиною, і творіння Божі; поводиться у природі.	1. Чудовий світ навколо мене Золотий вірш: <i>«На початку Бог створив Небо та землю» (Бут. 1:1).</i> Вступ до курсу «Основи християнської етики». Жива та нежива природа. Біблія про створення світу (<i>Бут. 1:1-26</i>). Речі, зроблені людиною. Що вмію робити я і близькі мені люди. Бережливе ставлення до природи. Як ставлюсь до природи я і моє оточення.
Знає джерела знань про світ та людину; розуміє важливість знань у житті людини; розповідає про відмінність Біблії від інших книжок; ділиться своїми знаннями з іншими; розрізняє різні джерела інформації; наводить приклади людей, які багато знали; вміє шукати потрібну інформацію в різних джерелах; прагне багато знати.	2. Прагну багато знати про світ навколо мене Золотий вірш: <i>«Серце розумне знання набуває, і вухо премудрих шукає знання» (Прип. 18:15).</i> Джерела знань про світ та людину. Біблія — Джерело знань про Бога і про світ. Відмінність Біблії від інших книжок. Світ навколо нас — цікаве джерело знань. Мережа «Інтернет» — нове джерело знань. Розповіді про людей, які багато знали. Чи всяке знання корисне людині?
Знає про органи слуху і зору; розуміє значення органів чуття для пізнання світу; розповідає євангельську історію про оздоровлення двох сліпих; називає небезпеки, пов'язані з втратою функцій органів чуття;	3. Бачу і чую дивосвіт Золотий вірш: <i>«Прославляю Тебе, що я дивно утворений!» (Пс. 138:14).</i> Органи чуття та їх призначення для людини і тварин. Зір і слух

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади використання слуху і зору для добра; вміє пізнавати світ за допомогою органів слуху і зору.	у пізнанні світу. Використання слуху та зору для добра. Куди ми повинні спрямовувати слух і зір. Зір і слух — великий Божий дар. Оздоровлення двох сліпих (<i>Мт. 9:27-31</i>).
Знає про органи смаку, нюху та дотику; розуміє значення органів чуття для пізнання світу; розповідає про функції органів чуття; ділиться радістю від можливості пізнавати світ; розрізняє функції органів чуття в житті живих істот; називає небезпеки, пов'язані з втратою функцій органів чуття; наводить приклади смакових якостей їжі, приклади дбайливого ставлення до органів чуття; вміє назвати органи чуття та їх призначення; прагне приносити людям радість.	4. Відчуваю на смак, нюх і дотик Золотий вірш: <i>«А з Нього все тіло, складене й зв'язане всяким допомічним суглобом, у міру чинності кожного окремого члена, чинить зріст тіла на будувannya самого себе любов'ю» (Еф. 4:16).</i> Смак, нюх і дотик допомагають у пізнанні світу. Органи чуття та їх призначення для людей і тварин. Радість від можливості пізнавати світ. Вираження співчуття, любові, підтримки, допомоги через дотик, обійми, потискання рук як вияв миролюбності, готовності до співпраці. Смакування — вдячність за дари природи та людини. Прагнення подарувати іншому приємні смакові відчуття. Приготування смаколиків для воїнів, нужденних, людей похилого віку. Нюх як елемент сприйняття корисного і шкідливого. Шкода для органів дихання (дим, газ, інші хімічні речовини). Приємні і неприємні запахи.
Знає види любові за Біблією: любов до Бога, до себе, до людей, до природи; розуміє важливість любові у світі; розповідає, що говорить Біблія про необхідність любові;	5. Все живе прагне любові Золотий вірш: <i>«... хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому» (1 Ів. 4:16).</i> Біблія про необхідність любові.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади проявів любові; вміє пояснювати, чому все живе потребує любові; вчиться бути вдячним Богові та батькам за можливість жити й пізнавати світ; проявляє любов до Бога, до людей, до природи.	Види любові за Біблією: любов до Бога, до себе, до людей, до природи. Прояви любові. Пізнання світу розумом і серцем.
Знає, що діти — дорогоцінна спадщина Бога, батьків і держави; розповідає про Божу пораду дорослим бути як діти; ділиться враженнями від святкування Міжнародного дня захисту дітей; розуміє цінність дитини в християнській сім'ї і суспільстві.	6. Любов Бога до дітей Золоті вірші: <i>«Діти — спадщина Господня» (Пс. 127:3), «Глядіть, щоб ви ніким з оцих малих не гордували: кажу бо вам, що ангели їхні на небі повсякчас бачать обличчя Мого Небесного Отця» (Мт. 18, 10), «Нехай Господь поблагословить тебе, і нехай Він тебе стереже!» (Чис. 6:24).</i> Діти — дорогоцінна спадщина Бога, батьків і держави. Ісус Христос відомий Своєю любов'ю до дітей. Божа порада дорослим бути як діти. Хто приймає дитину — той приймає Христа. Цінність і важливість дитини в християнській сім'ї і суспільстві. Заповіт Бога — захищати дітей від зла і наруги. 1 червня — Міжнародний день захисту дітей.
Уміє використовувати набуті знання для дбайливого ставлення до природи, до себе, до ближнього; демонструє вміння використовувати органи чуття для добра іншим людям.	7. Урок розвитку набутих компетентностей Продемонструй, як ти використовуєш органи чуття для добра іншим людям (інсценізація, пантоміма, малюнки, аплікації тощо).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Поспостерігай і розкажи, як близькі тобі люди використовують органи чуття для добра. Прослухай розповіді про те, як використовуються органи чуття. Прокоментуй ці розповіді із погляду добра і зла.
Розділ 2. Пізнаю себе як частину суспільства (12 годин)	
Знає про своє місце проживання (країну, село/місто); розуміє місце людини у світі та в суспільстві; розповідає про Україну та біблійну історію про створення людини; наводить приклади неповторності людини; прагне жити в гармонії з людьми і природою, поважати традиції й культуру свого та інших народів світу.	8. Я у світі: серед природи та у суспільстві Золотий вірш: <i>«Які то численні діла Твої, Господи, Ти мудро вчинив їх усіх, Твого творива повна земля!» (Пс. 103:24); «Господня земля, і все, що на ній...» (Пс. 23:1).</i> Місце людини у світі. Місце людини в суспільстві. Неповторність людини. Біблія про створення людини (<i>Бут. 1:27-31</i>). Моя країна — Україна. Я — українець / українка. Моє село (місто).
Знає відмінності між людиною і тваринами; розуміє, що частини тіла та органи людини (ноги, руки, серце, мозок) створені для пізнання світу; розповідає про значення органів людини; наводить приклади, як за допомогою органів тіла можна творити добро; вміє пізнавати світ розумом; прагне творити добро.	9. Сутність людини за Біблією Золотий вірш: <i>«А Сам Бог миру нехай освятить вас цілком до-сконало, а непорушений дух ваш, і душа, і тіло нехай непорочно збережені будуть» (1 Сол. 5:23); «І Бог на Свій образ людину створив» (Бут. 1:27).</i> Моє тіло і мій розум допомагають мені жити у світі, пізнавати його і творити добро. Відмінності між людиною і тваринами. Призначення людини творити добро. Вибір між добром і злом.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає Божу турботу про світ; розуміє важливість Божої турботи про світ; розповідає про воду, повітря, рослини, тварини, про те, як Бог піклується про світ; наводить приклади турботи Бога про світ.	10. Бог піклується про світ Золотий вірш: <i>«Погляньте на птахів небесних, що не сіють, не жнуть, не збирають у клуні, проте ваш Небесний Отець їх годує!» (Мт. 6:26);</i> <i>«Господь стерегтиме тебе від усякого зла» (Пс. 120:7).</i> Біблія про турботу Бога про світ (чисте повітря, прозора вода, кольорові рослини, різноманітні тварини, зміна пір року). Все творіння від найменшої комахи до людини відчуває руку Творця.
Знає правила поведінки у світі; розуміє, що турбота про світ розпочинається з усвідомленої законослухняності; усвідомлює важливість добрих учинків; розповідає про важливість добрих учинків; розрізняє добрі і злі вчинки; наводить приклади турботи людини про природу; вміє робити добрі справи; прагне вдосконалювати себе, щоб світ ставав кращим.	11. Моя турбота про світ Золотий вірш: <i>«...любов'ю служи ти один одному!» (Гал. 5:13);</i> <i>«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви» (Мат. 7:12).</i> Насолоджуюсь, бережу та примножую красу світу. Бережливе ставлення до багатств природи. Турбота про чистоту довкілля. Моя поведінка відображається на інших. Добрі і злі вчинки. Важливість добрих учинків. Хочу бачити світ кращим — вдосконалюю себе.
Знає поняття «здоров'я», «життя»; розуміє цінність життя людини і важливість здоров'я; розповідає, як турбується про своє здоров'я; розрізняє добрі і погані звички;	12. Дар життя як найвища цінність Золотий вірш: <i>«І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, і стала людина живою душею» (Бут. 2:7).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади турботи про здоров'я; вміє дотримуватись режиму дня.	Цінність нашого життя. Наше міцне здоров'я — запорука успіхів. Турбота про своє здоров'я і здоров'я інших. Ціную кожну хвилину життя. Шкідливі звички руйнують наше життя.
Знає різноманітність форм спілкування між людьми; розуміє важливість спілкування; розповідає про спілкування з Богом через молитву; розрізняє образливі слова і приємні; наводить приклади різних форм і видів спілкування; прагне вивчати рідну та іноземні мови як засоби спілкування.	13. Люблю спілкуватися Золотий вірш: <i>«Нехай жодне гниле слово не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує» (Еф. 4:29);</i> <i>«Поклади, Господи, сторожу на уста мої, стережи двері губ моїх» (Пс. 140:3).</i> Спілкування — це взаємодія людей, які мають спільні (однакові) інтереси. Повага та інтерес — запорука належного спілкування. Різноманітність форм спілкування між людьми: слово, жести, міміка. Спілкування людини з природою, з Богом. Молитва — розмова людини з Богом. Мова — чудовий інструмент спілкування між людьми. Добрі та образливі слова відгукуються в душі іншої людини по-різному.
Знає значення слова «сім'я», всіх членів своєї сім'ї; розуміє значення сім'ї в житті людини; розповідає про обов'язки членів сім'ї; розрізняє різні покоління в родині; наводить приклади спілкування в своїй сім'ї; вміє виконувати свої обов'язки, шанобливо ставитися до	14. Моя сім'я Золотий вірш: <i>«Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить ся нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, все терпить!» (1 Кор. 13:4-7).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
всіх членів сім'ї та радісно спілкуватися з ними.	Різні покоління в родині. Сім'я — чудове місце для зростання дитини. Склад сім'ї. Пам'ятаємо про тих, хто не з нами. Любов цементує сім'ю. Спілкування в сім'ї. Обов'язки членів сім'ї. Я в сім'ї.
Знає, що Бог — Небесний Отець людини; розуміє, що батьки — найрідніші люди для дитини; розповідає про любов і турботу батьків про дітей; наводить приклади відповідального ставлення членів сім'ї одне до одного; вміє виявляти свою любов до батьків, прислухатися до їхніх порад.	15. Батьки — найрідніші мені люди Золотий вірш: <i>«Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!» (Вих. 20:12).</i> Бог — Небесний Отець людини («Отче наш»). Я — Божий дар для моїх батьків. Жертовність батьків. Пошана до батьків. Шляхи виявлення шанобливого ставлення: вдячність, допомога, слухняність тощо. Особлива повага і пошана до батьків захисників і захисниць України, батьків-воїнів, батьків-волонтерів.
Знає своє ім'я, хто назвав і чому; розуміє важливість шанобливого ставлення до Божого імені, важливість імені в розпізнаванні людей; розповідає про необхідність шанувати Боже ім'я; наводить приклади родових імен, які передавалися з покоління в покоління.	16. Моє ім'я Золотий вірш: <i>«Я покликав ім'я твоє!» (Іс. 43:1).</i> Ім'я Боже — святе («Нехай святиться ім'я Твоє...»). Цінність, унікальність кожної людини. Важливість імені в житті людини. Необхідність дорожити своїм чесним ім'ям. Вибір імені. Родові імена. Значення та походження мого імені. Імена моєї родини і моєї сім'ї.
Знає сенс слова «друзі»; розуміє потребу людини мати друзів; усвідомлює, що Ісус Христос є найкращим другом;	17. Мої друзі Золотий вірш: <i>«А коли настав день, покликав Він учнів Своїх, і обрав із них Дванадцятьох, яких</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
розповідає про друзів Ісуса Христа; наводить приклади справжньої дружби; вміє виявляти свої дружні стосунки словами та вчинками; прагне уникати конфліктів і бути справжнім другом.	<i>і апостолами Він назвав» (Лк. 6:13); «Ви друзі Мої, якщо чините все, що Я вам заповідую» (Ів. 15:14); «Правдивий друг любить за всякого часу, в недолі ж він робиться братом» (Пр. 17:17).</i> Друзі Ісуса Христа (Лк. 6:12-16). Хто мої друзі. Потреба мати друзів. Повага та любов до друзів. Взаємодопомога, довіра. Уникнення конфліктів, вміння поступатися. Приклади справжньої дружби.
Знає значення вчителів для людини; розуміє, що батьки є першими вчителями для дитини; розповідає про Ісуса Христа — Учителя; усвідомлює, що вчитель навчає дітей творити добро; пам'ятає, чого навчили його батьки в дитинстві; наводить приклади, коли довелося вчитися на власних помилках.	18. Мої вчителі Золотий вірш: «Учень не більший за вчителя; але, удосконалившись, кожен буде, як учитель його» (Лк. 6:40). Ісус Христос — Великий Учитель. Найважливіше вчення Ісуса про любов до Бога, до ближніх, до самого себе. Батьки — мої перші вчителі. Учителі в школі ведуть мене у країну знань. Місія вчителя — творити Людину. Мій життєвий шлях — мій учитель. Вчимося протягом життя на помилках власних і чужих. Важливість саморозвитку та вдосконалення.
Знає про членів своєї родини; розповідає про членів своєї родини; вміє досліджувати свій родовід і створювати родинне дерево.	19. Урок розвитку набутих компетентностей Досліди свій родовід і разом із батьками створи родинне дерево (ти, братики, сестрички, мама, тато, бабусі, дідусі, прабабусі, прадідусі). Збери фотографії членів своєї родини та розкажи про кожного

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	з них (лепбук, відеоролик, колаж тощо).
Розділ 3. Християнські традиції у сім'ї та родині (9 годин)	
Знає сенс слова «Різдво»; розуміє значення народження Ісуса Христа для людства; розповідає євангельську історію про народження Ісуса Христа; ділиться відчуттями, які переживає у різдвяний період; розрізняє, що Ісус має дві природи: Божу і людську; наводить приклади подій, які пов'язані з народженням Ісуса Христа; називає людей, які привітали новонародженого Ісуса; прагне жити з Богом.	20. Різдво — велике християнське свято Золотий вірш: <i>«Бо сьогодні в Давидовім місті народився для вас Спаситель, Який є Христос Господь» (Лк. 2:11).</i> Різдво — День народження Ісуса Христа та початок нового літочислення. Ісус Христос — Людина і Бог в одній Особі. Для чого народився Ісус? Вифлеєм — місто народження Ісуса Христа. Особливість народження Дитятка Ісуса. Пастухи й Ангели славлять новонародженого Ісуса.
Знає, що Різдво Христове — свято державне та родинне; розповідає про традиції святкування Різдва Христового в Україні та родині, про приготування до Різдва у своїй сім'ї; наводить приклади різдвяних піснеспівів своєї місцевості; вміє прославляти Бога різдвяними піснеспівами.	21. Звичаї і традиції святкування Різдва Золотий вірш: <i>«Пастухи ж повернулись, прославляючи й хвалячи Бога за все, що почули й побачили, так їм було сказано» (Лк. 2:20).</i> Різдво Христове — свято державне та родинне. Традиції святкування Різдва Христового в Україні та моїй родині. Духовна радість від спільного святкування народження Дитини Христа. Що готують у моїй родині на Святвечір? Різдвяні піснеспіви моєї місцевості. «Радуйся, земле!», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю», «Тиха ніч» тощо.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що Різдво — свято для всіх; розуміє значення Різдва Христового для себе особисто; розповідає про спілкування в родинному колі під час святкування Різдва; ділиться враженнями від святкування Різдва;	22. Враження від Різдвяних свят Золотий вірш: <i>«І години тієї вона надійшла, Бога славила та говорила про Нього всім» (Лк. 2:38).</i> Різдво — свято для всіх. Радість у піснеспівах, радість від
пояснює, чому люди радіють народженню Спасителя; вміє спілкуватися у родинному колі.	спілкування в родинному колі. Духовний зміст свята. Різдво — Перемога Добра над злом. Різдво — Свято світла, віри й надії. Дарую радість Різдва іншим людям. Яке значення має для мене Різдво. Як я обираю оточення для святкування Дня народження Сина Божого.
Знає походження свята Стрітення Господнього і що свято Стрітення — це зустріч людини з Богом; розуміє важливість зустрічі людини з Богом; розповідає про зустріч старця Симеона (Семена) і Немовляти Ісуса в Єрусалимському храмі; ділиться враженнями від цікавих зустрічей із різними людьми; наводить приклади важливих зустрічей у своєму житті; вміє спілкуватися під час зустрічей.	23. Радість зустрічі людини з Богом Золотий вірш: <i>«Бо побачили очі мої Спасіння Твоє, яке Ти приготував перед всіма народами» (Лк. 2:30-31).</i> Свято Стрітення — зустріч людини з Богом. Старець Симеон (Семен) зустрічає Немовля Ісуса Христа в Єрусалимському храмі. (Лк. 2:30-35). Віра як дороговказ у житті. Важливі зустрічі у моєму житті, що запам'яталися.
Знає, що таке свято; розуміє важливість родинних свят; розповідає про улюблені свята; ділиться враженнями від святкових подій; наводить приклади головних свят у житті людини;	24. Свято у моєму житті Золотий вірш: <i>«І будете святкувати його, як свято для Господа...» (Лев. 23:41);</i> <i>«І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям!» (Кол. 3:23).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
вміє відрізнити свято від буднів, створити святковий настрій; прагне, щоб свята приносили радість.	Що таке свято. Головні свята в житті людини. Родинні свята. Улюблене свято моєї родині. Сімейні традиції святкування. Чого очікуємо від свят? Готуємось до свят. Святкування — це завжди радість.
Знає, що таке свято Воскресіння, християнське вітання у Великодній час; розуміє, що Воскресіння Христове — це Перемога життя над смертю, добра над злом; розповідає євангельську історію про Воскресіння Христове; розрізняє добрі та погані вчинки; наводить приклади перемоги добра над злом у літературних творах; вміє робити вибір на користь добра; прагне робити добро.	25. Перемога добра над злом Золотий вірш: <i>«А якщо б Христос не воскрес, то марна проповідь наша, то марна й віра наша» (I Кор. 15:14).</i> Воскресіння Христове — Перемога життя над смертю, добра над злом. Біблія про Воскресіння Христове. Перемога Любові над злом.
Знає значення слів «Великдень», «Пасха»; розуміє значення Воскресіння Христового для людей; розповідає про свято Пасхи в Україні; наводить приклади зображення Воскресіння в різних видах мистецтва.	26. Світле Христове Воскресіння Золотий вірш: <i>«Чого ви шукаєте Живого між мертвими? Нема Його тут, бо воскрес!» (Лк. 24:5-6).</i> Свято Пасхи в Україні. Значення слів «Великдень», «Пасха». Воскресіння Христове в мистецтві (літературі, живописі, музиці, мультиплікації тощо). Серія мультфільмів «Суперкнига».
Знає звичаї і традиції святкування Воскресіння Господнього; розуміє важливість спілкування в родинному колі; розповідає про святкування Пасхи в сім'ї і державі, про особливості великодніх страв; ділиться враженнями від святкування Великодня;	27. Звичаї і традиції святкування свята Воскресіння Господнього Золотий вірш: <i>«І ото, коли сів Він із ними до столу, то взяв хліб, поблагословив, і, ламаючи, їм подавав...» (Лк. 24:30).</i> Святкування Пасхи в сім'ї і державі. Українські пасхальні

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади святкування Великодня в Україні та у своїй місцевості.	традиції. Великодні страви. Спілкування в родинному колі.
Знає , коли відзначають свято матері; розуміє , що мама — найголовніша постать у житті людини (дитини); розповідає про свою маму, про значення матері для дитини; наводить приклади матерів біблійних героїв; ділиться враженнями від спілкування з мамою; вміє шанобливо ставитися до своєї мами; прагне допомагати мамі; робить подарунок для мами.	28. Розкажу про мою маму Золотий вірш: <i>«Як когось його ненька втішає, так вас Я потішу, і ви втішені будете...» (Іс. 66:13).</i> Свято матері. Мама — мій ангел на землі. Моя мама неповторна, найкраща, все вміє. Як я ціную мою маму і допомагаю їй. Подарунки і приємні несподіванки для мами. Якою я хочу бачити свою маму. Приклади матерів біблійних героїв (Єва, Марія тощо).
Розділ 4. Формулюємо чесноти (7 годин)	
Знає поняття «доброта», «миłosердя»; розуміє , що Ісус Христос — Ідеал доброти та миłosердя; розповідає про Боже миłosердя до людей; усвідомлює важливість волонтерства як прояву миłosердя; наводить приклади миłosердя; допомагає тим, хто потребує допомоги; прагне бути добрим і миłosердним.	29. Доброта і миłosердя Золотий вірш: <i>«Будьте ж миłosердні, як і Отець ваш миłosердний!» (Лк. 6:36).</i> Що таке доброта і миłosердя. Ісус Христос — Ідеал доброти та миłosердя. Миłosердя від Бога. Світ потребує доброти і миłosердя. Миłosердя до людей. Добре серце. Приклади миłosердя. Волонтерство — прояв миłosердя.
Знає , що таке їжа духовна і фізична; розуміє важливість хліба в нашому житті, що хліб — Божий дар; розповідає про шлях хліба до нашого столу; пояснює євангельську історію про примноження хлібів; ділиться їжею з тими, хто її потребує;	30. Хліб — це життя Золотий вірш: <i>«Хліба нашого насущного дай нам сьогодні» (Мт. 6:11).</i> Їжа духовна і фізична. Важливість духовної їжі для душі людини і фізичної для тіла. Хліб — Божий дар.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
розуміє значення їжі в житті людини; наводить приклади пошанування хліба серед українців; вміє шанобливо ставитися до хліба і цінувати працю людей.	Чудо помноження хлібів (Мт. 14:14-22). Наявність хліба як вияв повноти людського життя. Від зернятка до запашного хліба. Пошанування хліба. Ставлення до хліба в різні історичні періоди (давні часи, голодомори, війни, мирний час). «Не кидайсь хлібом — він святий» (М. Рильський).
Знає християнські привітання, слова ввічливості; розуміє, що чемність і ввічливість — важливі риси характеру; розповідає про чемність і ввічливість у словах і поведінці; пояснює, чому деякі слова називають «золотими»; називає відомі слова ввічливості; наводить приклади сили ввічливого слова; усвідомлює значення ввічливості в житті людини; вміє свідомо та щиро використовувати слова ввічливості; прагне бути чемною і ввічливою дитиною.	31. Я — чемна та ввічлива дитина Золотий вірш: «Слово ваше нехай буде завжди ласкаве, приправлене сіллю, щоб ви знали, як ви маєте кожному відповідати» (Кол. 4:6). Що таке чемність і ввічливість. Чемність і ввічливість у словах і поведінці. Золоті слова ввічливості. Чемність і ввічливість — важливі риси характеру. Християнські привітання.
Знає, що таке прощення; розуміє, що вміння прощати — одна з найголовніших рис християнина; пояснює, чому потрібно прощати; розповідає, як Ісус Христос навчає прощати всім людям; усвідомлює, як прощення впливає на взаємини з Богом і людьми; розрізняє вміння прощати і просити пробачення; наводить приклади прощення в житті людини; вміє щиро просити пробачення і пробачати.	32. Я навчаюся прощати Золотий вірш: «А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам гріхів ваших» (Мт. 6:15). Що таке прощення. Євангеліє про прощення. Чому і скільки разів потрібно прощати. Як прощення впливає на взаємини з Богом і людьми. Чи вмію я прощати? Чи легко просити пробачення? Що легше: простити чи просити пробачення? «Прости нам борги наші...».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке послух, непослух, обачність; розуміє, що бути слухняним означає бути добрим, виконувати волю Божу; розповідає притчу про двох синів; пояснює, чому потрібно слухатися батьків та Бога; розрізняє поняття «послух» і «непослух»; наводить приклади обачності; вміє слухати й бути слухняним; прагне бути слухняним.	33. Навчаюся бути слухняним і обачним Золотий вірш: <i>«Діти, будьте слухняні в усьому батькам, бо це Господеві приємне!» (Кол. 3:20); «Він упокорив Себе, будши слухняним аж до смерти, і то смерти хресної...» (Фил. 2:8).</i> Що таке послух. Не перечити старшим. Бути слухняним — бути добрим. «Нехай буде воля Твоя...». Послух і непослух. Притча про двох синів. Коли послух шкодить людині? Важливість мудрості і обачності. Пошана до батьків.
Розуміє важливість знань у житті людини; наводить випадки, коли проявив/ проявила обачність; вміє розв'язувати ситуативні задачі на основі вивченого матеріалу; прагне застосовувати отримані знання у повсякденному житті.	34. Урок розвитку набутих компетентностей Розв'язування ситуативних задач: «Як би я вчинила/ вчинив у цій ситуації...». Приклади випадків, коли я проявив/ проявила обачність.
	35. Підсумковий урок за рік

2 КЛАС

Живу і навчаюсь у родині

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розділ 1. Моя сім'я (17 годин)	
Знає, що таке сім'я, члени сім'ї, риси і завдання сім'ї; розуміє, що любов є основою сім'ї; усвідомлює, що де є любов і доброта — там є Бог; розповідає біблійну історію про створення перших людей;	1. Любов будує сім'ю Золотий вірш: <i>«...Яку любов дав нам Отець, щоб ми були дітьми Божими, і ними ми є» (І Ів. 3:1).</i> Що таке сім'я.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади взаємодопомоги в сім'ї.	Сім'я — Божий задум. Для чого вона існує? Перша сім'я на землі (<i>Бут. 1:26-31</i>). Риси та завдання сім'ї. Любов — основа сім'ї. Любов дарує життя. Де любов і доброта — там є Бог. Любов і взаємодопомога — основа християнської сім'ї. Святість і єдність сім'ї. Церква як Божа сім'я. Християнська сім'я — домашня церква.
Знає свої обов'язки в сім'ї; розуміє важливість допомоги в сім'ї; розповідає про традиції та цінності своєї сім'ї; наводить приклади взаємин у сім'ї; вміє виконувати свої обов'язки в сім'ї; прагне допомагати сім'ї.	2. Моя сім'я Золотий вірш: <i>«Коли ж хтось про своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного» (1 Тим. 5:8).</i> Члени моєї сім'ї та їхні обов'язки. Взаємини між членами моєї сім'ї. Як члени моєї сім'ї допомагають одне одному. Традиції та цінності моєї сім'ї. За що я ціную членів своєї сім'ї.
Знає про роль батька в сім'ї; розуміє, що батько відповідає за сім'ю перед Богом і суспільством; розповідає, чого навчається у свого батька; усвідомлює важливість батька в сім'ї; ділиться враженнями від спільної праці з батьком; наводить приклади батьківської турботи і любові в сім'ї; прагне допомагати батькові.	3. Батько в сім'ї Золотий вірш: <i>«Прислухайся, мій сину, напучення батька свого...» (Пр. 1:8).</i> Бог — Небесний Батько. Любов і турбота Небесного Батька. Біблійні приклади турботи батька про сім'ю. Ной і його сім'я. Роль батька в сім'ї. Відповідальність батька за сім'ю перед Богом і суспільством. Батьківська турбота і любов. Чого я можу навчитися в мого батька. Чим я допомагаю батькові. Наша спільна праця з батьком.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Батько — захисник Батьківщини. Воїни ЗСУ — захисники мирного життя своїх рідних, близьких і всієї України.
Знає про роль мами в сім'ї; що мама — перша вчителька й вихователька; розуміє, що мама — найголовніша постать у житті кожної людини; розповідає про материнську любов; усвідомлює важливість мами в сім'ї; ділиться враженнями від спільної праці з мамою; наводить приклади материнської турботи; прагне допомагати мамі.	4. Мама в сім'ї Золотий вірш: «... і не відкидай науки матері своєї» (Пр. 1:8). Мама — берегиня нашої сім'ї. Біблійні приклади любові й турботи мами. Порятунки немовляти Мойсея (Вих. 2:1-4). Материнська любов. Мама — перша вчителька й вихователька. Чого я можу навчитися в моєї мами. Чим я допомагаю мамі. Наша спільна праця з мамою.
Знає, що Бог — наш надійний Захист; розуміє поняття «Бог відвів», «Бог захистив», «Бог врятував»; що всі в руках Божих; розповідає про випадки Божої охорони у власному житті, житті сім'ї, друзів, знайомих; ділиться враженнями від надприродних ситуацій Божого захисту; від знайомства з подвигами захисників України.	5. Бог — наш Захисник Золотий вірш: «<i>Будьте сильні та відважні, не бійтеся, не лякайтеся перед ними, бо Господь, Бог твій, Він Той, хто ходить з тобою, — не опустить Він тебе й не покине тебе</i>» (Втор. 31:6). Бог — наш надійний Захист. Усі люди в руках Божих. Вибрані Божі — захисники людей. Козаки, українські воїни — захисники рідної землі. Випадки Божої охорони у моєму житті, житті сім'ї, друзів, знайомих.
Знає, що народження дитини — радість і благословення для сім'ї; розуміє, що дитина — Божий дар батькам; розповідає про дітей Біблії, про ставлення Ісуса до дітей; ділиться розповіддю про радісні події у своїй сім'ї;	6. Дитина в сім'ї Золотий вірш: «<i>Діти — спадщина Господнє</i>» (Пс. 126:3). Дар нового життя. Різдво Ісуса Христа — радість для Марії і Йосипа. Ісус і діти.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади біблійних імен; вміє пояснити важливість імені для людини.	Народження дитини — радість і благословення для сім'ї. Діти в Біблії (дитинство Ісуса Христа, Давида, Самуїла, Мойсея тощо). Дитина — Божий дар батькам. Важливість імені.
Знає Заповідь: «Шануй батька свого і матір свою...»; розуміє, що таке обов'язок і важливість виконання обов'язків; розповідає про свої обов'язки в сім'ї; усвідомлює важливість взаємодопомоги та відповідальності за честь своєї сім'ї; ділиться досвідом, як послух батькам допомагає у розвитку особистості; наводить приклади взаємодопомоги в сім'ї; вміє поважати старших і турбуватися про них; прагне сумлінно виконувати свої обов'язки.	7. Обов'язки дітей у сім'ї Золотий вірш: «<i>Діти, будьте слухняні в усьому батькам, бо це Господеві приємне</i>» (Кол. 3:20); «<i>Стережи, сину мій, заповідь батька свого, і не відкидай науки матері своєї!</i>» (Пр. 6:20). Що таке обов'язок. Обов'язки дітей: епізодичні і постійні. Послух батькам — запорука успішного зростання та розвитку дитини. Повага до старших у сім'ї і турбота про них. Взаємодопомога. Відповідальність за честь своєї сім'ї.
Знає що таке спілкування; розуміє важливість ввічливості і доброзичливості у спілкуванні членів сім'ї; розповідає про взаємини у Святій Родині як приклад для наслідування; усвідомлює важливість спілкування в сім'ї; наводить приклади взаємоповаги та взаємодовіри в сім'ї; вміє висловлювати свою думку про зв'язок любові в сім'ї з добрими вчинками.	8. Спілкування в сім'ї Золотий вірш: «<i>Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливе!</i>» (Еф. 6:1); «<i>А ви, батьки, не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напominанні й остереженні Божому!</i>» (Еф. 6:4). Що таке спілкування. Взаємини у Святій Родині — приклад для наслідування. Виконання спільних справ і встановлення традицій — велика відповідальність членів сім'ї. Ввічливість і доброзичливість у спілкуванні членів сім'ї. Взаємоповага та взаємодовіра в сім'ї. Щаслива та сім'я, де панує згода і любов.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає адресу свого дому; розуміє, що домашнє тепло та затишок залежить від внеску кожного; що рідний дім — найкраще місце для зростання і виховання дитини; розповідає про дім Ісуса у Назареті як приклад любові, довіри, взаємодопомоги; усвідомлює важливість дому; наводить приклади правил і традицій свого дому; вміє дотримуватись правил дому; прагне жити у злагоді і любові.	9. Дім нашої сім'ї Золотий вірш: «<i>А я та дім мій будемо служити Господеві</i>» (Іс. Нав. 24:15). Дім Ісуса Христа у Назареті — приклад любові, довіри, взаємодопомоги. Рідний дім — найкраще місце для зростання і виховання дитини. Адреса нашого дому. Домашнє тепло та затишок залежить від внеску кожного. Хороші традиції зміцнюють основи дому. Дім — місце спілкування з рідними та з Богом. Правила поведінки вдома і в Домі Божому.
Знає, що Заповідь Божа: «Шануй батька і матір» — основа української виховної сімейної традиції; розуміє важливість науки батьків, батьківського благословення; розповідає про повчання князя Володимира Мономаха дітям; усвідомлює, що досвід батьків — джерело мудрості; наводить приклади життєвої мудрості від батьків; вміє використовувати отримані знання в повсякденному житті.	10. Мудрість батьківського навчання Золотий вірш: «<i>Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не уступиться з неї</i>» (Пр. 22:6). Перші уроки життєвої мудрості від батьків. Батько й мати розуму навчають. Досвід батьків — джерело мудрості. Батьківське благословення. Заповідь Божа: «Шануй батька і матір» — основа української виховної сімейної традиції. Вияви пошани до батьків. Повчання князя Володимира Мономаха дітям.
Знає, що таке вдячність; розуміє важливість подяки батькам; розповідає про ситуації, коли проявляв / проявляла вдячність батькам;	11. Вдячність дітей своїм батькам Золотий вірш: «<i>Подяку складайте за все, бо така Божа воля про вас у Христі Ісусі</i>» (І Сол. 5:18).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
усвідомлює важливість вдячності батькам за дар життя, опіку, науку, виховання, любов і турботу; відчуває щиру вдячність батькам; наводить приклади вдячності; вміє виявляти подяку батькам.	Що таке вдячність. Подяка дітей батькам. Приклади ситуацій, коли я був/була вдячний/вдячна батькам. Вдячність батькам за збереження Богом даного життя, здоров'я, навчання, опіку, виховання, любов і турботу.
Знає, що таке добро, милосердя; розповідає про волонтерство під час війни; усвідомлює важливість робити добрі справи та значення добрих справ; наводить приклади справ милосердя; вміє робити добрі вчинки; прагне завжди допомагати людям.	12. Поспішаймо творити добро Золотий вірш: <i>«Що тільки вчинили ви одному з найменших братів Моїх цих, — те Мені ви вчинили» (Мт. 25:40).</i> Що таке добро. Добро та милосердя. Приклади справ милосердя. Значення добрих справ. Волонтерство — допомога тим, хто потребує. Радість від добрих справ.
Знає, що таке свято; розуміє значення християнських свят та їх зміст; розповідає про родинні свята та про зустріч свят у своїй сім'ї; усвідомлює важливість святкування родинних свят; ділиться враженнями від святкування; наводить приклади традицій відзначення свят; вміє створювати святковий настрій; прагне допомагати у підготовці до свят.	13. Свято в сім'ї Золотий вірш: <i>«І Господь промовляв до Мойсея, говорячи: “Промовляй до Ізраїлевих синів і скажеш їм: Свята Господні, що в них скликатимете святі збори, оце вони, свята Мої”» (Лев. 23:1-2).</i> Християнське розуміння свят. Свято в житті християнської сім'ї. Свята моєї сім'ї. Як створити святковий настрій. Чи я вмію створити свято для членів сім'ї? Вміння святкувати. Традиції святкування днів народження членів сім'ї.
Знає класифікацію свят; розуміє, які свята християнські, які державні; розповідає про особливості відзначення релігійних і державних свят;	14. Державні свята Золотий вірш: <i>«Оце свята Господні, що скликуватимете на них святі збори...» (Лев. 23:37).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
ділиться враженнями від свят; наводить приклади різних видів свят.	Класифікація свят. Свята на честь Бога (Різдво, Великдень, Трійця тощо), держави (День Незалежності України, День Конституції України, День Державного прапора України) і людини (дні народження відомих людей, професійні свята: День учителя, День медичного працівника тощо). Особливості відзначення релігійних і державних свят.
Знає значення слова «Різдво»; розуміє особливості приходу Ісуса Христа на землю; розповідає євангельську історію про Різдво Ісуса; про Святвечір; ділиться враженнями від свят; наводить приклади сімейних та родинних традицій під час святкування Різдва; вміє ділитися святковою радістю.	15. Різдво Ісуса Христа — свято єдності сім'ї та родини Золотий вірш: <i>«Слава Богу на висоті, і на землі мир, у людях добра воля!» (Лк. 2:14).</i> Народження Спасителя — радість для людей. Євангеліє про Різдво Ісуса Христа. Особливості приходу Ісуса на землю. Радість різдвяних зустрічей у сім'ї, родині та в церкві. Християнська родина у Святвечір. Сімейні та родинні традиції.
Знає, що Різдво — свято християнське і державне; розуміє значення різдвяних зустрічей у родині; розповідає про святкування Різдва в Україні; усвідомлює значення Різдва Христового для людей; вміє прославляти Бога піснею / піснями.	16. Різдво Христове в Україні Золотий вірш: <i>«І прийшли, поспішаючи, і знайшли там Марію та Йосипа та Дитинку, що в яслах лежала» (Лк. 2:16).</i> Різдво Христове — свято християнське і державне. Значення Різдва Христового для людей. Різдвяні пісні та їх особливості.
Розповідає про своє найулюбленіше християнське і державне свято; усвідомлює важливість батьківського навчання;	17. Урок розвитку набутих компетентностей Розкажи: • за що ти цінуєш своїх батьків;

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
ділитися цікавими сімейними традиціями; наводить приклади відзначення свят у своїй сім'ї; вміє цінувати батьків.	• про найкращий урок від своїх батьків; • про цікаву сімейну традицію; • як проходять свята у вашій сім'ї. Підготуй презентацію про твоє найулюбленіше християнське і державне свято.
Розділ 2. Мій рід і народ (18 годин)	
Знає, що таке мала батьківщина, дім, земля, батьки, родичі, традиції; своє місце народження та своїх батьків; розуміє, що мала батьківщина — це місце, де народилися ми, наші батьки, діди, прадіди; розповідає про свою малу батьківщину (місто/село) та малу батьківщину Ісуса Христа — Назарет; усвідомлює важливість знання свого роду; наводить приклади традицій свого роду; вміє допомагати батькам; прагне більше знати про свій рід, про свою малу батьківщину.	18. Моя мала батьківщина Золотий вірш: <i>«Якщо забуду за тебе, о Єрусалиме, хай забуде за мене правиця моя» (Пс. 136:5).</i> Що таке мала батьківщина. Земля батьків. Дім, земля, батьки, родичі, традиції. Мала батьківщина Ісуса Христа — Назарет. Послух батькам і допомога. Дотримання традицій — відвідування Єрусалима. Повернення Ісуса до Назарета під час служіння. Місце, де народилися ми, наші батьки, діди, прадіди. Населений пункт, де живе моя сім'я. Що я знаю про своє місто/село. Важливість знання свого роду. Традиції роду.
Знає, що таке родина, значення слів «сім'я», «рід», «рідня»; розуміє родинні зв'язки та їх значення; розповідає про взаємини та взаємодопомогу між членами родини; усвідомлює важливість взаємодопомоги в родині; ділиться враженнями від святкування свят; наводить приклади святкування родинних свят;	19. Моя рідня Золотий вірш: <i>«Блаженний той люд, що Богом у нього Господь» (Пс. 32:12).</i> Що таке родина. Родинні зв'язки та їх значення. Взаємини та взаємодопомога між членами родини. Родинні свята: дні народження, весілля, хрестини, ювілеї.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
вміє розповідати про важливі події у своїй родині; прагне допомагати членам своєї родини.	Що я знаю про своїх дідусів і бабусь? Як я їх шаную та допомагаю.
Знає про свій рід, його витоки та історію; розповідає про відомих представників роду; усвідомлює важливість відповідальності за честь роду; наводить цікаві факти про свій рід; приклади, як берегти й примножувати честь своєї рідні та роду; вчиться складати родинне дерево; прагне підтримувати традиції та добре ім'я роду.	20. Історична пам'ять про свій рід Золотий вірш: <i>«Книга родоводу Ісуса Христа, Сина Давидового, Сина Авраамового: ... А всіх поколінь від Авраама аж до Давида — чотирнадцять поколінь, і від Давида аж до вавилонського переселення — чотирнадцять поколінь, і від вавилонського переселення до Христа — поколінь чотирнадцять» (Мт. 1:1,17).</i> Що я знаю про свій рід, його витоки та історію. Вчимося складати родинне дерево. Відповідальність за честь роду. Що я хочу додати до свого роду: традиції, добре ім'я. Відомі представники мого роду.
Знає державні символи України, духовний гімн, столицю України; розуміє, що Україна — земля нашого (мого) народу; розповідає про багатства нашої землі; усвідомлює важливість відповідальності і захисту рідної землі; наводить приклади захисту українським народом своєї незалежності впродовж історії; вміє показувати на карті Київ, річку Дніпро, гори Карпати; прагне бути патріотом і жити в незалежній державі.	21. Земля мого народу Золотий вірш: <i>«...бо вся земля — то Моя!» (Вих. 19:5).</i> Україна — земля мого народу. Багатства і символи нашої землі: чорнозем, ліси, степи, ріки, гори. Дніпро, Карпати. Державні символи України: прапор, герб, гімн. Духовний гімн України «Боже великий, єдиний...». Відповідальність і захист рідної землі. Український народ на захисті своєї незалежності: історія і сучасність. Захист рідної землі від російської агресії.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке духовні багатства; розуміє, що всі ми — діти українського народу; розповідає про найбільший скарб нашого народу — віру в Бога — та духовні скарби українців; усвідомлює обов'язок оберігати та примножувати духовно-культурну спадщину народу; наводить приклади української духовної культурної спадщини; прагне пізнавати духовні багатства українського народу.	22. Духовні багатства мого народу Золотий вірш: <i>«Не складайте скарбів собі на землі... бо де скарб твій, там буде й серце твоє!» (Мт. 6:19, 21).</i> Ми — діти українського народу. Найбільший скарб нашого народу — віра в Бога. Духовні скарби: молитва, релігійні традиції, свята, пісня. Духовна культурна спадщина: пам'ятки історії, мистецтва (літератури, архітектури, музики, живопису тощо). Вчимося оберігати та примножувати духовну та культурну спадщину народу.
Знає, що таке мова, пісня; розуміє значення Слова в Біблії; розповідає про зміст, духовно-патріотичні мотиви та мелодійність української пісні; усвідомлює особливе значення української мови в житті нашого народу; ділиться думками щодо пошани і плекання рідної мови як запоруки існування України; наводить приклади українських пісень; вміє співати українські пісні; прагне досконало володіти українською мовою.	23. Українська мова та пісня Золотий вірш: <i>«Бо коли я молюся чужою мовою, то молюсь дух мій, а мій розум без плоду!» (I Кор. 14:14);</i> <i>«Як же зможемо ми заспівати Господню пісню в землі чужинцям?» (Пс. 136:4).</i> Значення Слова в Біблії. Мова — код нації, дзеркало душі народу. Особливе значення української мови в житті нашого народу. Пошана і плекання рідної мови — запорука існування України. Пісня — душа українського народу. «Рідна мова — то серце народу: гине мова — гине народ» (І. Огієнко).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає значення слів «герої», «мужність», «відвага», «сила»; розуміє, що героями не народжуються — героями стають; розповідає про героїв майданів, війни з росією, тих, хто віддав своє життя за Україну; усвідомлює важливість захищати Україну; ділиться враженнями від спілкування з героями; наводить приклади рис характеру, які притаманні героям.	Зміст, духовно-патріотичні мотиви та мелодійність української пісні (духовний гімн України, різдвяні піснеспіви, богослужбові піснеспіви, народні пісні тощо). 24. Герої незалежної України Золотий вірш: <i>«Мій Бог, Його милість мене попередила, Бог учинить мені, що побачу падіння своїх ворогів» (Пс. 59:11).</i> Кого ми називаємо героєм. Які риси притаманні героям: усвідомлення проблем нації та її захист, сила, відвага, мужність, патріотизм. Героями не народжуються — героями стають. Мужність у протистоянні злу. Історія пам'ятає героїв: герої майданів, війни з росією. Пам'ять про тих, хто віддав своє життя за Україну. Героїзм і патріотизм на сторінках Біблії (Давид і Голіят, Мойсей і фараон, цариця Естер тощо).
Знає значення слів «гостинність» і «щедрість»; називає ознаки гостинності; розуміє важливість гостинності; розповідає про правила та традиції гостинності; усвідомлює важливість гостинності та щедрості до бідних, хворих і немічних; наводить приклади гостинності; вміє бути щедрим і гостинним.	25. Гостинність і щедрість українців Золотий вірш: <i>«Будьте гостинні один до одного без нехоті!» (1 Пет. 4:9).</i> Що таке гостинність, щедрість. Біблія про гостинність. Ознаки гостинності: доброзичливість, щирість. Правила гостинності: доцільність і надмірність. Традиції гостинності: хліб і сіль на вишитому рушнику для дорогих гостей. Гостинність і щедрість до бідних, хворих і немічних.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає значення слів «провідник», «духовний провідник», «подвижник»; розуміє, чому певні люди є духовними провідниками; розповідає про духовних провідників українського народу; усвідомлює, що життя подвижників — приклад для наслідування; наводить приклади духовних провідників у Біблії; прагне приносити користь народові.	26. Роль духовних провідників у житті нашого народу Золотий вірш: <i>«Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими...» (Як. 1:22).</i> Хто такі духовні провідники. Біблія про духовних провідників. Мойсей — духовний провідник ізраїльського народу. Риси духовного провідника: усвідомлення відповідальності за долю народу та прагнення і здатність йому послужити (Володимир Великий, Ярослав Мудрий тощо). Життя подвижників — приклад для наслідування.
Знає значення слів «Великдень», «Воскресіння», «Пасха», «піст»; розуміє, що Великдень, Пасха, Світле Христове Воскресіння — назви одного свята; розповідає про історичну і духовну сутність приготування великодніх страв; усвідомлює важливість духовної підготовки до свята Пасхи; ділиться враженнями від святкування Пасхи; наводить приклади великодніх традицій і звичаїв у своїй сім'ї; вміє пояснити, чому свято Воскресіння є важливим і улюбленим для українців.	27. Великодні звичаї в українській сім'ї Золотий вірш: <i>«Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і дав їм, і сказав: Прийміть, споживайте, — це тіло Моє!» (Мк. 14:22).</i> Що таке Великдень. Великдень, Пасха, Світле Христове Воскресіння — назви одного свята. Чому це свято є важливим і улюбленим для українців? Підготовка до свята Пасхи: духовний і фізичний піст. Великодні традиції та звичаї в моїй сім'ї. Історична і духовна сутність приготування великодніх страв.
Розуміє, що Воскресіння Христове — найбільше християнське свято і Перемога життя над смертю; розповідає євангельську історію про воскресіння Ісуса Христа;	28. Воскресіння Христове — найбільше християнське свято Золотий вірш: <i>«...Ви шукаєте Розп'ятого, Ісуса Назарянина.</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
усвідомлює значення Христового Воскресіння для кожного християнина; ділиться відчуттями, які наповнювали душу у цей величний день.	<i>Він воскрес, нема Його тут!..» (Мк. 16:6).</i> Євангеліє про воскресіння Ісуса Христа. Апостоли біля гробу Ісуса. Воскресіння Христове — Перемога життя над смертю. Значення Христового Воскресіння для кожного християнина.
Знає, що жінка — це мати, подруга, сестра, бабуса; розповідає про відомих жінок свого роду; усвідомлює, що жінка — берегиня сім'ї і роду; наводить приклади жертвовності жінок та пояснює їхню роль у житті; вміє проявляти повагу і пошану до жінок; прагне брати приклад зі своєї мами.	29. Жінка — берегиня сім'ї і роду Золотий вірш: <i>«Та спасеться вона дітородженням, якщо пробуватиме в вірі й любові, та в посвяті з розвагою» (1 Тим. 2:15).</i> Жінка — мати, подруга, сестра, бабуса. Жінка — мудра вихователька молодого покоління. Жінка — приклад для наслідування. Повага до жінки в моїй сім'ї та родині. Відомі жінки мого роду.
Знає про відомих жінок України; розповідає про ставлення до жінки в Україні в різні історичні періоди; усвідомлює роль жінки в житті народу; наводить приклади життя жінок Старого і Нового Завітів, відомих жінок України; прагне бути освіченою особистістю.	30. Роль жінки в житті народу і суспільства Золотий вірш: <i>«А окрасою їм нехай буде не зовнішнє, заплітання волосся та навішання золота або вбирання одєж, але захована людина серця в нетлінні лагідного й мовчазного духа, що дорогоцінне перед Богом» (1 Петр. 3:3-4);</i> <i>«Благословенна Ти між жонами, і благословенний Плід утроби твоєї!» (Лк. 1:42).</i> Жінки Старого Завіту: Єва, Сара, Естер тощо.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Жінки Нового Завіту: Марія, Марія Магдалина, жінки-мироносиці тощо. Освіченість української жінки (королева Анна тощо). Ставлення до жінки в Україні впродовж різних історичних періодів. Відомі жінки України: княгиня Ольга, Леся Українка, Ліна Костенко тощо. Жінки-літераторки, співачки, вчені, поетки, спортсменки, художниці тощо. Проект «Відомі жінки України».
Знає, що таке молитва, види молитви; розуміє важливість молитви; розповідає про молитву у складних життєвих обставинах; ділиться інформацією про молитву «Отче наш»; наводить приклади молитви.	31. Молитва в нашому житті Золотий вірш: <i>Через це говорю вам: «Усе, чого ви в молитві попросите, вірте, що одержите, і сповниться вам» (Мр. 11:24).</i> Молитва — розмова з Богом. Цінність молитви. Види молитви. Молитва «Отче наш». Як правильно молитись. Молитва у складних життєвих обставинах.
Знає славні українські роди; розуміє значення конкретних українських славних родів для України; розповідає про славні українські роди; усвідомлює внесок українських родів у розвиток і становлення держави; наводить приклади славних українських родів; прагне зберегти добре ім'я і принести користь своєму роду.	32–33. Славні українські роди Золотий вірш: <i>«Дайте Господу, роди народів, дайте Господу славу та силу» (Пс. 95:7).</i> Чому історія деяких українських родів залишається у віках. Чим славні українські роди. Проекти: «Відомі українські роди та їх внесок у розвиток і становлення держави (роди Вишневецьких, Шептицьких, Острозьких, Драгоманових тощо)».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розповідає про свою малу батьківщину; ділиться інформацією про відомих представників свого роду; створює ілюстрацію улюбленого куточка природи; вміє декламувати вірші та співати пісні про маму.	34. Урок розвитку набутих компетентностей Розкажи, за що ти любиш свою малу батьківщину. Намалюй улюблений куточок природи, де ти любиш проводити час. Якими представниками свого роду ти пишаєшся? Підготуйте вірші та пісні для своїх мам.
	35. Підсумковий урок за рік

3 КЛАС

Прагну робити добро

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розділ 1. З радістю творимо добро (8 годин)	
Знає значення слова «добро»; розуміє універсальний моральний закон: «Твори добро — остерігайся зла»; розповідає про добрі вчинки Ісуса Христа, євангельську історію про оздоровлення сліпого Вартимея; усвідомлює відповідальність людини за творення добра; наводить приклади проявів добра в житті людини; сприймає добро як прояв духовності людини; вміє робити добрі вчинки; прагне бути доброю людиною.	1. Біблія про добро Золотий вірш: <i>«Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!» (Рим. 12:21).</i> Що таке добро. Добро як прояв духовності людини. Світ, сповнений Божої любові. Універсальний моральний закон: «Твори добро — остерігайся зла». Добрі вчинки Ісуса Христа. Оздоровлення сліпого Вартимея. Прояви добра в нашому житті. Відповідальність людини за творення добра.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає значення слів «образ Божий», «подоба Божа», «розум», «мислення», «вільна воля», «свобода вибору»; розуміє, що кожна людина є індивідуальною і неповторною; розповідає біблійну історію про створення людини; усвідомлює, що потрібно поважати кожную людину, оскільки всі люди — творіння Боже.	2. Сутність людини у світлі Біблії Золотий вірш: <i>«Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усім плазуючим, що плазує по землі...» (Бут. 1:26).</i> Біблія про створення людини. Людина — образ і подоба Божа. Людина — найдосконаліша істота на Землі. Індивідуальність і неповторність кожної людини. Розум, мислення, вільна воля, свобода вибору. Повага до людини як творіння Божого.
Знає, що таке дар, талант; розуміє цінність дару життя; розповідає притчу про таланти; усвідомлює важливість розкриття і розвитку талантів; наводить приклади талантів біблійних персонажів; вміє своїми талантами приносити радість і користь ближньому; прагне розвивати свої таланти.	3. Біблія про дари для людини Золотий вірш: <i>«І ми маємо різні дари, згідно з благодаттю, даною нам: коли пророцтво — то виконуй його в міру віри, а коли служіння — будь на служіння, коли вчитель — на навчання, коли втішитель — на втішання» (Рим. 12:6-8).</i> Таланти біблійних персонажів: Ноя (вірність, праведність, працьовитість), Авраама (вірність Богові), Мойсея (терплячість і патріотизм), Давида (талант державотворця), Соломона (мудрість). Дар життя. Таланти, можливості відкривати їх у собі та користуватися ними на Божу славу (мова, здібності, вміння). Притча про таланти. Бог дає нам батьків, друзів у житті. Світ — Божий дар людині.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає завдання людини у світі; розуміє важливість творити добро для себе та для інших; усвідомлює важливість праці в житті людини; наводить приклади добрих справ для інших; прагне примножувати Божі дари.	4. Завдання людини у світі Золотий вірш: <i>«Було тобі виявлено, о людино, що добре, і чого пожадає від тебе Господь...» (Мих. 6:8);</i> <i>«Служіть один одному, кожен тим даром, якого отримав, як доморядники всілякої Божої благодаті...» (1 Петр. 4:10).</i> Головне завдання людини — шукати Царство Боже. Творити добро для себе та для інших. Оберігати, примножувати Божі дари. Працювати для себе та для блага інших людей. Примножувати людський рід і берегти природу.
Знає, що таке покликання, що означає слово «ближній»; розуміє покликання як реалізацію талантів; розповідає про різні покликання; усвідомлює своє покликання до щасливого життя; наводить приклади покликань; прагне жити в гармонії зі світом та з Богом; розпізнати і реалізувати своє професійне покликання.	5. Покликання людини Золотий вірш: <i>«Бо ви, браття, на волю покликані, але щоб ваша воля не стала приводом догоджати тілу, а любов'ю служити один одному!» (Гал. 5:13).</i> Що таке покликання. Покликання бути людиною. Покликання як реалізація талантів. Відчуття важливості власного покликання. Різні види життєвих покликань. Професійні покликання (богослови, педагоги, інженери тощо). Батьківство і материнство як покликання. Синівство як покликання. Досягнення досконалості в процесі реалізації покликання. Жити в гармонії зі світом та з Богом. Покликання бути щасливим.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Праця дає змогу реалізувати покликання. Допомога ближньому. Покликання людини — берегти та примножувати красу Божого творіння.
Знає, що таке вільний вибір людини; розуміє, що людина вільна у своїх вчинках і виборі, що любов до Бога і людей є передумовою правильного вибору; розповідає біблійну історію про непослух перших людей; усвідомлює відповідальність за свій вибір; наводить приклади правильного і неправильного вибору; прагне робити правильний вибір.	6. Право людини на вибір Золотий вірш: <i>«Усе мені можна, та не все на користь. Усе мені можна, та буде не все!» (1 Кор. 10:23).</i> Що таке вільний вибір людини. Коли я — законотворець, я — вільний. Любов до Бога і людей — передумова правильного вибору. Свобода вибору. Божа пересторога перед вибором. Прабатьківський гріх. Провина Адама і Єви. Непослух — причина першого гріха.
Знає, що таке вільний вибір людини; розуміє наслідки гріхопадіння перших людей для наступних поколінь; розповідає біблійну історію про непослух перших людей; усвідомлює наслідки неправильного вибору та відповідальність людини за вибір; наводить приклади наслідків неправильного вибору; вміє просити прощення, докладати зусилля для виправлення помилок; прагне робити правильний вибір.	7. Наслідки неправильного вибору Золотий вірш: <i>«...кожен, хто чинить гріх, той раб гріха» (Ів. 8:34).</i> Особливості і наслідки неправильного життєвого вибору. Наслідки гріхопадіння перших людей для наступних поколінь. Почуття провини. Духовна й фізична хвороба як наслідок неправильного вибору. Відповідальність людини за вибір. Докір сумління за неправильно здійснений вибір. Особисте страждання та страждання інших людей за неправильно зроблений вибір. Усвідомлення помилок і шляхи їх виправлення.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розповідає про свої таланти; усвідомлює важливість розвитку талантів і правильного вибору; наводить приклади використання талантів для служіння ближнім; вміє розв'язувати ситуативні завдання.	8. Урок розвитку набутих компетентностей Розв'язання ситуативних завдань: «Як би ти вчинив...», «Продовж речення». Розкажи про свої таланти або продемонструй їх. Як ти використовуєш свої таланти для служіння іншим.
Розділ 2. Біблійні моральні цінності — життєві дороговкази для людини (14 годин)	
Знає, що таке біблійна Заповідь; розуміє важливість та моральний зміст Заповідей Божих; розповідає про отримання Мойсеєм Заповідей від Господа на горі Синай; євангельську історію про багатого юнака; усвідомлює, що Заповідь — це основа християнської моралі, доброго людського життя на землі та запорука щастя на Небі; наводить приклади виконання Заповідей, що вчать будувати стосунки з Богом і людьми; прагне дотримуватись Заповідей Божих у повсякденному житті.	9. Біблійні Заповіді — життєвий дороговказ Золотий вірш: <i>«Хто заповідь охороняє, той душу свою стереже...» (Прп. 19:16).</i> Що таке Заповідь Божа. Правила і норми морального життя людини. Отримання Мойсеєм Заповідей від Господа на горі Синай. Важливість і моральний зміст Заповідей Божих. Заповіді, що вчать будувати стосунки з Богом. Заповіді, що вчать будувати стосунки з людьми. Євангельська історія про багатого юнака (Мт. 19:16-26).
Знає значення слів «ідолопоклонство», «кумири»; розуміє Заповідь: «Нехай не буде в тебе інших богів, крім Мене...»; розповідає про важливість поваги до особистих переконань людини; усвідомлює важливість авторитету Бога в житті людини; наводить приклади надмірного захоплення чимось або кимось і наслідків цього; вміє довіряти Богові;	10. Авторитет Бога у житті людини Золотий вірш: <i>«У спокої ляжу і засну, бо Ти, Господи, єдиний даєш мені жити безпечно!» (Пс. 4:9).</i> «Нехай не буде в тебе інших богів, крім Мене...». «Якщо Бог на першому місці, то все на своїх місцях» (святий Августин).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
прагне, щоб Бог був на першому місці у житті.	Бог є Добро. Заповіді Божі — дороговкази в житті людини. Виконувати Заповіді — йти дорогою Добра. Все, що суперечить волі Божій, йде проти людини. Ідолопоклонство (поганські ідоли, ворожіння, гороскопи тощо). Сучасне ідолопоклонство — надмірне захоплення чимось або кимось (гаджетами, кумирами, модою). Повага до особистих переконань людини. Віра в Бога. Надмірно не покладатися на себе. Жити своїм розумом, не кланятися бездумно будь-кому, будь-якій думці, ідеї, не слідувати моді. Залишатися собою, мати власну думку.
Знає про важливість доброго імені кожної людини; розуміє Заповідь: «Не взивай намарно ім'я Господа Бога твого»; розповідає про Благовіщення; усвідомлює, що ім'я Боже — святе; що чистота мовлення — ознака духовної людини; наводить приклади, як можна здобути добре ім'я; вміє з повагою ставитися до імен інших людей; прагне мати добре ім'я.	11. Пошана Божого імені Золотий вірш: <i>«Твоє Ймення, Слава Твоя понад небесами! (Пс. 8:2).</i> Бог — найвища Цінність для людини. Повага до Бога словом і ділом. Святість Божого імені. Свято Благовіщення. «Нехай святиться ім'я Твоє». «Не взивай намарно ім'я Господа Бога твого». Чистота мовлення — ознака духовної людини. Важливість доброго імені кожної людини як творіння Божого.
Знає значення понять «святий день», «свято»; розуміє Заповідь: «Пам'ятай день святий святкувати»; різницю між святкуванням у Старому та Новому Завітах; розповідає про особливість неділі як прообразу свята Христового Воскресіння;	12. День для Бога Золотий вірш: <i>«Шість днів працєю, і роби всю працю свою, а сьомий день — для Господа, Бога твого» (Втор. 5: 13-14).</i> «Пам'ятай день святий святкувати».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
усвідомлює, чому ми святкуємо неділю; ділиться враженнями від святкування неділі; наводить приклади духовної праці та добрих справ, які можна робити у неділю; вміє духовно відпочивати.	Поняття «святий день». Святий день — день спілкування з Богом і рідними. Сьомий день — день духовної праці і добрих справ. Святий день у Старому та Новому Завітах. Особливість неділі як прообразу свята Христового Воскресіння. Псалом 132 царя Давида.
Знає Заповідь про шанування батька й матері; розуміє моральний обов’язок дітей перед батьками; розповідає особливості взаємостосунків із батьками; усвідомлює, що це єдина Заповідь, за виконання якої Бог обіцяє винагороду; наводить приклади пошани та любові до батьків; вміє з повагою ставитися до батьків.	13. Пошана та любов до батьків Золотий вірш: <i>«Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливе!» (Еф. 6:1).</i> «Шануй батька і матір, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі». Винагорода за послух батькам. Батьки — найрідніші люди. Моральний обов’язок дітей перед батьками. Бути слухняним батькам — виконувати волю Божу. Любов до батьків, старших людей, повага до родини, роду, родоводу.
Знає, що життя є найціннішим даром Божим людині; розуміє, що оберігати життя є важливим завданням людини; розповідає про дитинство Ісуса Христа; усвідомлює, що життя є найціннішим даром Божим людині; що недбале ставлення до свого здоров’я є загрозою життю; ділиться досвідом здорового способу життя; наводить приклади відповідального ставлення до свого здоров’я; вміє піклуватися про здоров’я.	14. Бережемо життя Золотий вірш: <i>«Тож благаю вас, браття, через Боже милосердя, повіддавайте ваші тіла на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу» (Рим. 12:1).</i> Життя як Божий дар. Цінність життя. Цінність свого життя, життя ближнього, взаєморозуміння між людьми. Право людини на життя. Дитинство Ісуса Христа. Відповідальність людини за власне життя, здоров’я та життя і здоров’я інших перед Богом. Тільки Бог дає життя і тільки Він може його забрати.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що Різдво — прихід Бога на землю; розуміє, що місія Різдва — спасіння людства; розповідає євангельську історію про Різдво Христове; ділиться радістю про Різдво Спасителя; наводить приклади подій, які відбувалися в часи народження Ісуса Христа.	15. Радість Різдва Христового Золотий вірш: <i>«І ти, Вифлеєме, земле Юдина, не менший нічим між осадами Юдиними, бо з тебе з'явиться Вождь, що буде Він пасти народ мій ізраїльський» (Мт. 2:6).</i> Різдво — прихід Бога на землю. Місія Різдва — спасіння людства. Євангеліє про Різдво Христове (Мт. 2:1-18). Люди радіють, що народився Спаситель. Пастухи в стаєнці. Мудреці зі Сходу вітають Немовля у Вифлеємі. Боротьба зла з Богом. Цар Ірод намагається вбити Дитятка Ісуса. Втеча до Єгипту.
Знає різдвяні піснеспіви; традиції святкування Різдва свого краю, своєї родини; розуміє значення Різдва Христового у своєму житті та сім'ї; розповідає про особливості приготування страв на Святвечір і Різдво; ділиться традиціями святкування Святвечора; наводить приклади різдвяних піснеспівів; вміє виконувати різдвяні піснеспіви.	16. Святкування Різдва Золотий вірш: <i>«І ось раптом з'явилася з Анголом сила велика небесного війська, що Бога хвалили й казали: Слава Богу на висоті, і на на землі мир, у людях добра воля!» (Лк. 2:13-14).</i> Значення Різдва Христового у своєму житті та своїй сім'ї. Святвечір — сімейна зустріч. Традиції Святвечора. Особливості приготування страв на Святвечір і Різдво. Різдвяні піснеспіви. Вертеп. Різдвяні піснеспіви, віншування у виконанні членів своєї сім'ї чи родини (зробити запис і презентувати на уроці).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розуміє важливість спілкування з однолітками; розповідає про особливості взаємин між хлопчиками і дівчатками: спілкування, виконання спільних справ, товаришування, взаємоповагу, взаєморозуміння, взаємодопомогу; усвідомлює важливість дотримання слова і чесності у стосунках; наводить приклади товариських стосунків між хлопчиками і дівчатками; вміє спілкуватися з хлопчиками і дівчатками; прагне бути хорошим товаришем.	17. Взаємини між хлопчиками і дівчатками Золотий вірш: <i>«У всім сам себе подавай за зразка добрих діл, у навчанні непорушність, повагу, слово здорове, неосудливе, щоб противник був засоромлений, не мавши нічого лихого казати про нас» (Тит. 2:7).</i> Взаємини між хлопчиками і дівчатками: спілкування, виконання спільних справ, товаришування, взаємоповага, взаєморозуміння, взаємодопомога. Дотримання слова і чесність у стосунках.
Знає, що таке власність, чесна праця, корупція; розуміє, що чесна праця — основне джерело набуття власності; розповідає про особливості фізичної, інтелектуальної та духовної праці; усвідомлює важливість Заповіді «Не кради»; характеризує життєві цінності працьовитої, чесною людини; наводить приклади різних видів праці; вміє розрізняти особисту, спільну і державну власність; прагне бути працьовитим та чесним.	18. Власність людини Золотий вірш: <i>«Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але душу свою занапастить? Або що дасть людина взамін за душу свою?» (Мт. 16:26).</i> Що таке власність. Що належить особисто мені? Чесна праця — основне джерело набуття власності. Особливості фізичної, інтелектуальної та духовної праці. Життєві цінності працьовитої, чесною людини. Власність матеріальна та інтелектуальна. Власність особиста, спільна і державна. «Не кради». Корупція — ганебна поведінка проти інших людей і держави.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке правда і правдомовність; розуміє, що означає осуд та обмова інших людей; розповідає, що любов до ближнього — основа правдомовності і шлях до правдивого життя; усвідомлює важливість Заповіді «Не говори неправдиво на ближнього свого»; наводить приклади наслідків неправди; прагне бути правдомовним.	19. Життя у правді Золотий вірш: «<i>Усяка неправда — то гріх</i>» (1 Ів. 5:17). Що таке правдиве і неправдиве слово. Правда і правдомовність. «Не говори неправдиво на ближнього свого». Осуд і обмова інших людей. Неправдиве свідчення, плітки. Любов до ближнього — основа правдомовності і шлях до правдивого життя.
Знає, що заздрість руйнує взаємини між друзями; розуміє, що батьки й Бог радіють нашим успіхам у навчанні, праці; усвідомлює, наскільки небезпечною є заздрість; ділиться радістю з ближніми; наводить способи заохочення друзів досягати успіхів; вміє радіти успіхам ближніх.	20. Радіємо успіхам ближніх Золотий вірш: «<i>Завжди радійте! Безперестанку моліться!</i>» (1 Сол. 5:16-17). Бог і батьки завжди радіють нашим успіхам у навчанні, праці. Ми вчимося радіти успіхам наших друзів, рідних. Способи заохочення друзів досягати успіхів (підбадьорення словом, допомога досвідом, порадою). Заздрість руйнує взаємини між друзями.
Знає Заповіді любові; розуміє зміст Заповідей любові; розповідає про конкретні прояви любові до Бога та людей; усвідомлює переваги любові в житті людини (стійкість, незлобливість, працездатність, хороший настрій тощо); наводить приклади дієвої любові; вміє пояснювати зміст Заповіді любові; прагне любити Бога і ближніх.	21. Заповіді любові Золотий вірш: «<i>...щоб, хто любить Бога, той і брата свого любив!</i>» (1 Ів. 4:21). Що таке любов. Конкретні прояви любові до Бога та інших людей. «Люби Господа Бога свого...»; «Люби ближнього свого, як самого себе». Ісус Христос про жертвну любов і любов до ворогів.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розуміє важливість Заповідей Божих; розповідає про роль Заповідей у житті людини; усвідомлює ціннісне ставлення до Божих Заповідей; наводить приклади виконання/невиконання Божих Заповідей людиною та їх наслідків; прагне жити за Заповідями Божими.	Переваги любові в житті людини (стійкість, незлобливість, працездатність, хороший настрій тощо). 22. Урок розвитку набутих компетентностей Проекти: «Заповіді Божі — моральний дороговказ для людини»; «Божі Заповіді в моєму житті»; «Створення правил руху дорогою Добра» (малюнок, схема, плакат, таблиця).
Розділ 3. Творимо добро (13 годин)	
Знає, хто такі наставники; розуміє потребу наставника в житті; розповідає, що батьки є першими і головними наставниками для дітей; усвідомлює, хто може бути наставником для інших; ділиться враженнями від спілкування з наставником; наводить приклади наставництва в житті відомих людей; вміє бути слухняним своєму наставнику.	23. Наставники в житті людини Золотий вірш: <i>«Спогадуйте наставників ваших, що вам говорили Слово Боже; і дивлячися на кінець їхнього життя, переймайте їхню віру» (Євр. 13:17).</i> Хто такий наставник. Потреба наставника в житті. Духовне і земне наставництво. Наставник — приклад для наслідування. Батьки є першими і головними наставниками для дітей. Послух — неодмінна умова у взаємодії з наставником. Приклад наставництва в Біблії (Мойсей — Ісус Навин). Приклад наставництва в житті відомих людей.
Знає, що через слухання приходить мудрість; розуміє значення притчі про сіяча; розповідає притчу про сіяча; про дитячі роки Ісуса Христа, про дитинство пророка Самуїла; усвідомлює важливість уміти почувати й запам'ятати добрі поради;	24. Вміння слухати і почути Золотий вірш: <i>«Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає!» (Мт. 13:9).</i> Ісус Христос навчає слухати. Притча про сіяча (Мт. 13:1-23).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади вміння слухати Бога і людей; прагне навчитися слухати і чути.	Різні види слухання і виконання слова. Важливість уміти почути й запам'ятати добрі поради. Приклади вміння слухати Бога. Дитина Ісус Христос. Майбутній пророк Самуїл.
Знає, що таке відвага, наполегливість, цілеспрямованість; розуміє кроки до творення добра; розповідає про важливість робити добро; усвідомлює важливість бути послідовним і постійним у творенні добра; наводить приклади творення добра в сім'ї, вдома, в класі, в громаді; вміє робити добрі вчинки; прагне бути постійним у творенні добра.	25. Постійність у творенні добра Золотий вірш: <i>«У ревності не лінуйтеся, духом палайте, служіть Господеві» (Рим. 12:11).</i> Вибір добра. Бажання чинити добро. Кроки до творення добра: відвага, наполегливість, цілеспрямованість. Приклади творення добра в сім'ї, вдома, в класі, в громаді.
Знає, що таке волонтерство, милосердя, добра воля; розуміє, що волонтерство — це вияв милосердя до ближнього; розповідає про волонтерство під час війни; усвідомлює важливість волонтерства; наводить приклади волонтерства; вміє робити добрі справи, допомагати нужденним.	26. Волонтерство — вияв милосердя і доброї волі Золотий вірш: <i>«Служіть один одному, кожен тим даром, якого отримав...» (1 Петр. 4:10).</i> Що таке волонтерство. Приклади волонтерської допомоги хворим, людям похилого віку, ЗСУ. Приклади волонтерства в моїй сім'ї, класі, школі, громаді.
Знає, що таке мужність; розуміє значення мужності при творенні добрих учинків; розповідає про мужність Ісуса Христа: суд, хресна дорога; наводить приклади мужності у творенні добрих справ у сім'ї, класі, школі, громаді; вміє робити добрі справи; прагне бути мужнім.	27. Мужність на дорозі творення добра Золотий вірш: <i>«За мною Господь — не боюся нікого, що зробить людина мені?» (Пс. 117:6).</i> Що таке мужність. Мужність Ісуса Христа: суд, хресна дорога.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Значення мужності при творенні добрих учинків. Чи вистачає тобі мужності при творенні добрих справ? Наведи приклади. Приклади мужності у творенні добрих справ у сім'ї, класі, школі, громаді.
Знає, хто такі захисники Вітчизни; розуміє значення слова «патріот»; розповідає про захисників Батьківщини; усвідомлює, що захист Батьківщини — це святий обов'язок кожного громадянина; наводить витoki патріотизму, сили і мужності українських воїнів (Бог, молитва, родина, школа, громада, побратимство, капелани, волонтери); прагне бути справжнім патріотом.	28. Захисники Батьківщини Золотий вірш: <i>«Ти звеличив мене над повстанців на мене, спасаєш мене від насильника! Тому-то хвалю Тебе, Господи, серед народів, і Йменню Твоєму співаю!» (Пс. 17:49-50).</i> Захист Батьківщини — святий обов'язок кожного громадянина. Патріотизм і подвиг у захисті Батьківщини. Витoki сили і мужності українських воїнів (Бог, молитва, родина, школа, громада, побратимство, капелани, волонтери). Внесок кожного у захист Батьківщини.
Розуміє важливість сильної, непорушної віри; розповідає про чудо Воскресіння Ісуса Христа; про Ісуса та двох подорожніх, які йшли до Емаусу; про зустріч Ісуса з невірним Хомою; усвідомлює, що Воскресіння Ісуса Христа — запорука вічного життя людини.	29. Воскреслий Христос змінює життя людей Золотий вірш: <i>«Шукайте Господа, доки можна знайти Його, кличте Його, як Він близько!» (Іс. 55:6).</i> Чудо Воскресіння Ісуса Христа. Ісус та двоє подорожніх до Емаусу. Зустріч Ісуса з невірним Хомою. Воскресіння Ісуса Христа — запорука вічного життя людини.
Знає християнське вітання у Великодній час; розуміє, що Воскресіння Христове — це свято Перемоги життя над смертю;	30. Звичаї і традиції святкування Великодня Золотий вірш: <i>«І постійно вони перебували в храмі, переславляючи й хвалячи Бога» (Лк. 24:53).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
усвідомлює значення Христового Воскресіння для людства; ділиться враженнями від святкування Великодня; наводить приклади пасхальних традицій в українській сім'ї та громаді.	Світле Христове Воскресіння (Пасха, Великдень) — свято Перемоги життя над смертю. Пасхальні традиції в українській сім'ї та громаді. Великодні традиції в моїй сім'ї. Християнське вітання у Великодній час.
Знає історію святкування Дня матері; про матерів відомих людей; розуміє роль мами в житті дитини; розповідає про рідну маму; усвідомлює силу материнської любові; ділиться враженнями від свята; вміє любити свою маму; прагне бути добрим сином/доброю дочкою.	31. Мама — найдорожча людина землі Золотий вірш: «<i>І його Він віддав його матері</i>» (Лк. 7:15); «<i>Яка мати — така її донька!</i>» (Єз. 16:44). Мама — найдорожча людина в світі. Сила материнської любові. Історія святкування Дня матері. У нашій родині є моя мама, моя бабуся — мама моєї мами. Матері відомих людей (Альберта Ейнштейна, Ніколи Тесли, Лесі Українки тощо).
Знає про матерів у Біблії; розуміє їхню роль у вихованні дітей; розповідає про матерів у Біблії: Марію — земну маму Ісуса Христа, Єлизавету — маму Івана Хрестителя, Сару — маму Ісаака, Йохавед — маму Мойсея, Анну — маму пророка Самуїла, Рахиль — маму Йосипа і Веніамина, Ребеку — маму Якова та Ісава, Рут — маму Овида, бабусю Давида; усвідомлює важливість мами для дитини.	32. Матері в Біблії Проекти (на вибір): «Марія — земна мама Ісуса Христа»; «Єлизавета — мама Івана Хрестителя»; «Сара — мама Ісаака»; «Йохавед — мама Мойсея»; «Анна — мама пророка Самуїла»; «Рахиль — мама Йосипа і Веніамина»; «Ребека — мама Якова та Ісава»; «Рут — мама Овида, бабуся Давида».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що добро і зло — дві протилежності в житті людини; розуміє суть морального закону: «Твори добро — остерігайся зла»; розповідає, як потрібно остерігатися зла, на прикладі власного життя, сім'ї, родини; наводить приклади добра в сім'ї, родині, класі, школі, громаді; вміє робити вибір на користь добра; прагне творити добро.	33. «Твори добро — остерігайся зла» Золотий вірш: <i>«Не будь переможений злом, а перемагай зло добром» (Рим. 12:21).</i> Добро і зло — дві протилежності в житті людини. Людина починається з добра. Творити добро — моральна потреба людини. Прагнемо чинити добро. Добро не очікує винагороди. Приклади добра в моїй сім'ї, родині, класі, школі, громаді. Як потрібно остерігатися зла на прикладі власного життя, сім'ї, родини.
Знає відмінності між добром і злом; розуміє правила доброти; усвідомлює відмінності між дорогами Добра і зла; наводить приклади дорог Добра і зла; вміє характеризувати дорогу Добра і дорогу зла; прагне ходити дорогою Добра.	34. Урок розвитку набутих компетентностей Скласти правила доброти. Зобразити дорогу Добра (взаємодопомога, терпіння, любов, виконання Заповідей, жертовність, праця, патріотизм) і дорогу зла (вседозволеність, гордість, непослух, лінь, гнів, роздратування, ненависть, егоїзм).
	35. Підсумковий урок за рік

4 КЛАС

Вчимося життєвої мудрості

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розділ 1. Уроки доброти (10 годин)	
Знає що таке правда, правдомовність; розуміє значення слів: «Краще гірка правда, ніж солодка неправда»; розповідає про правдомовність у своєму житті та житті сім'ї; усвідомлює важливість правдомовності в житті людей; характеризує правдиву людину; наводить приклади правдивих людей серед найближчого оточення; вміє відрізнати правду від обману; прагне жити по правді.	1. Живемо у правді Золотий вірш: <i>«Ліпше мале справедливе, аніж великі прибутки з безправ'я» (Прип. 16:8).</i> Що таке правда. Правдомовність. Правдомовність у моєму житті, житті моєї сім'ї. Краще гірка правда, ніж солодка неправда. Чи легко жити по правді? Приклади правдивих людей серед мого найближчого оточення. Наслідки неправдомовності.
Знає, що таке прощення; розуміє значення слів: «І прости нам провини наші»; розповідає притчу про блудного сина; про прощення в молитві «Отче наш»; усвідомлює важливість просити пробачення і пробачати; ділиться відчуттями після примирення; наводить приклади, коли просив/просила пробачення і коли пробачав/пробачала; вміє просити пробачення і пробачати.	2. Вчимося прощати Золотий вірш: <i>«Коли ж не прощаєте ви, то й Отець ваш Небесний не простить вам прогріхів ваших» (Мк. 11:26).</i> Що таке прощення. Прощенню вчить нас Ісус Христос. «І прости нам провини наші». Скільки разів потрібно прощати? Притча про блудного сина (Лк. 15:11-32). Вміння прощати — важлива риса людини. Прощення загоює моральні рани і відновлює добрі взаємини між людьми. Прощення — прояв сили, а не слабкості. Що легше: пробачати чи просити пробачення? Коли я востаннє просив/просила пробачення?

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке милосердя; розуміє ознаки милосердя; розповідає притчу про милосердного самарянина; усвідомлює велич Божого милосердя; наводить приклади милосердя серед найближчого оточення (у час війни — до вимушено переміщених осіб, людей із інвалідністю, поранених, хворих, воїнів, сиріт тощо); вміє співчувати та допомагати людям; прагне бути милосердним.	3. Виявляємо милосердя Золотий вірш: <i>«Провина викуплюється через милість та правду...» (Прип. 16:6).</i> Що таке милосердя. Притча про милосердного самарянина (Лк. 10:25–37). Ознаки милосердя: щирість, безкорисливість, таємність. Світ потребує нашого милосердя. Ісус Христос навчає бути милосердними до ворогів. Приклади милосердя серед мого найближчого оточення (у час війни — до вимушено переміщених осіб, людей із інвалідністю, поранених, хворих, воїнів, сиріт тощо).
Знає, що молитва — особлива форма спілкування людини з Богом; розуміє важливість молитви «Отче наш», її структуру; розповідає про головні ідеї Господньої молитви; наводить приклади ролі молитви «Отче наш» у часи випробувань.	4. Молитва «Отче наш» Золотий вірш: <i>«Господи, навчи нас молитися» (Лк. 11:1).</i> Молитва — особлива форма спілкування людини з Богом. Як Ісус Христос пропонує Своїм учням молитися до Бога. «Отче наш» — найдосконаліша молитва. Структура молитви «Отче наш». Головні ідеї Господньої молитви. Роль молитви «Отче наш» у часи випробувань.
Знає, що таке волонтерство; розуміє основні риси волонтерства — добровільність, безкорисливість, любов до ближнього;	5. Волонтерство як вияв турботи і любові до ближнього Золотий вірш: <i>«Нехай кожен дає, як серце йому дозволяє, не</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
розповідає про дітей-волонтерів; усвідомлює важливість волонтерства; наводить приклади волонтерства в час війни; прагне допомагати тим, хто потребує.	<i>в смутку й не з примусу, бо Бог любить того, хто з радістю дає!» (2 Кор. 9:7).</i> Що таке волонтерство. Добровільність, безкорисливість і любов до ближнього — основні риси волонтерства. Приклади волонтерства в час війни. Діти-волонтери.
Знає, що Євангеліє — це Добра Новина; розуміє, що радість — невід’ємна риса християнина; розповідає притчу про загублену драхму; усвідомлює, що Бог запрошує людину до радісного життя; ділиться радістю; наводить приклади дій, що приносять радість (вітання, подарунки, взаємодопомога, спілкування, спільна праця тощо); вміє ділитися радістю; прагне бути радісним.	6. Ділимося радістю з ближніми Золотий вірш: <i>«Радійте в Господі завжди, і знову кажу: радійте!» (Фил. 4:4).</i> Притча про загублену драхму (Лк. 15:8-10). Бог запрошує людину до радісного життя. Радість — невід’ємна риса християнина. Євангеліє — це Добра Новина. Радість — особливий дар кожному. Радість зближує та окрилює людей. Вміння ділитися радістю. Приклади дій, що приносять радість (вітання, подарунки, взаємодопомога, спілкування, спільна праця тощо). Радісна людина — щаслива людина.
Знає, що заздрість — причина конфліктів; розуміє, що радіти за успіхи ближніх — це виявляти любов до них; розповідає біблійну історію про Каїна і Авеля; усвідомлює, що Ісус Христос — Джерело радості; ділиться радістю;	7. Радіємо успіхам ближніх Золотий вірш: <i>«...браття, радійте, удосконалюйтесь, тіштесь, будьте єдиномислї, майте мир, і Бог любови та миру буде з вами!» (II Кор. 13:11).</i> Радіти за успіхи ближніх — це вияв любові до них.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
наводить приклади радості за успіхи друзів, членів родини; вміє радіти за успіхи ближніх.	Ісус Христос — Джерело радості. Приклади радості за успіхи друзів, членів родини. Заздрість — протилежна риса радості за успіхи ближніх. Історія Каїна і Авеля. Заздрість — причина конфліктів.
Знає, що таке добро, ознаки добра; розуміє важливість наслідувати Ісуса Христа у творенні добра; розповідає про чудо в Кані Галилейській; усвідомлює, що коли ми робимо добро для людей, то робимо його для Бога; наводить приклади добрих справ у своєму житті, житті своєї сім'ї, родини, громади; вміє робити добрі вчинки; прагне безкорисливо творити добро.	8. Творимо добро Золотий вірш: «...<i>хто знає, як чинити добро, та не чинить, той має гріх!</i>» (Як. 4:17). Що таке добро. Добро матеріальне й моральне. Наслідувати Ісуса Христа у творенні добра. Любов і милосердя — ознаки добра. Творимо ближнім добро, не чекаючи нагороди. «Усе, що ви зробили одному з Моїх братів найменших — ви Мені зробили» (Мт. 25:40). Чудо в Кані Галилейській. Приклади добрих справ у моєму житті, житті моєї сім'ї, родини, громади.
Знає, що таке щедрість, скупість, марнотратство; розуміє Божу щедрість; розповідає євангельську історію про вдовину лепту; усвідомлює, що для того, щоби бути щедрим, не обов'язково бути багатим, мати великі статки; наводить приклади щедрості; вміє ділитися з ближнім; прагне бути щедрим.	9. Вчимося щедрості Золотий вірш: «<i>Хто має дві сорочки, нехай дасть немаючому; а хто має поживу, — нехай робить так само</i>» (Лк. 3:11). Що таке щедрість. Вдовина лепта (Лк. 21:1-4). «Краще давати, аніж брати...». Щоби бути щедрим, не потрібно мати великі статки. Світ довкола нас — приклад Божої щедрості. Вчимося щедро давати і щиро, з подякою, приймати. Щедрість і марнотратство. Приклади щедрості.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, хто наш ближній; що означає слово «співчуття»; розуміє, що Ісус Христос допомагає людям із любові та співчуття; розповідає євангельську історію про оздоровлення розслабленого; усвідомлює, що співчуття, співпереживання полегшують тягар біди; наводить приклади співчуття ближньому; вміє співчувати ближньому.	10. Співчуваємо ближньому Золотий вірш: <i>«Отож, зодягніться, як Божі вибранці, святі та улюблені, у щире милосердя, добротливість, покору, лагідність, довготерпіння» (Кол. 3:12).</i> Що таке співчуття. Хто наш ближній? Ісус Христос допомагає людям із любові та співчуття. Оздоровлення розслабленого. Бажання робити добрі справи, помічати тих, хто потребує. Здатність співчувати має лише людина. Співчуття, співпереживання полегшують тягар біди. Співчувати ближньому означає любити його, як самого себе.
Розділ 2. Уроки справедливості (5 годин)	
Знає, що таке справедливість; розуміє, що християнська справедливість завжди поєднується з любов'ю; розповідає про суд над Ісусом Христом як найбільшу несправедливість; про пророка Даниїла у ямі з левами; усвідомлює значення справедливості в житті; наводить приклади справедливих і несправедливих учинків; прагне чинити справедливо.	11. Навчаємося бути справедливими Золотий вірш: <i>«Хто яму копає, той в неї впаде, а хто котить каміння — на нього воно повертається» (Пр. 26:27).</i> Що таке справедливість. Пророк Даниїл у ямі з левами. Справедливість у житті. Суд над Ісусом Христом — найбільша несправедливість у світі. Християнська справедливість завжди поєднується з любов'ю, добром. Творити справедливу спільноту потрібно розпочинати з себе. Приклади справедливих і несправедливих учинків.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке чесність; розуміє моральний зміст чесності: чесне слово, чесна праця; розповідає про прояви чесності у слові та ділі; усвідомлює, що чесність — це основа справжньої дружби; наводить приклади чесних і нечесних учинків; вміє чесно працювати; прагне жити чесно.	12. Навчаємося бути чесними Золотий вірш: <i>«А хто робить за правдою, той до світла йде, щоб діла його виявились, бо зроблені в Бозі вони» (Ів. 3:21).</i> Що таке чесність. Прояви чесності у слові та ділі. Моральний зміст чесності: чесне слово, чесна праця. Радість від чесної праці. Вчимося чесно працювати з дитинства. Злодійство та обман — вороги нашої честі. Чесність — це основа справжньої дружби. Важливість чесності. Недопустимість збагачення шляхом обману. Власності чужої не кради — з власної праці завжди живи! Приклади чесних і нечесних учинків. Чесне життя — чисте сумління.
Знає, що таке правдомовність; розуміє, що правдомовність — невід’ємна складова життя людини; розповідає про важливість правдомовності; усвідомлює, що правдива мова відображає красу людської душі, неправда спотворює гармонію людських взаємин; наводить приклади прислів’їв і приказок про правду; вміє відрізнати правду від неправди; прагне бути правдомовним.	13. Навчаємося бути правдомовними Золотий вірш: <i>«Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть» (Мт. 5:6).</i> Що таке правдомовність. Правдомовність — невід’ємна складова життя людини. Правдомовність, відвага та милосердя — взаємопов’язані якості. Чи легко казати правду? Чи завжди потрібно говорити правду?

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Чому люди говорять неправду? Правдива мова відображає красу людської душі. Неправда спотворює гармонію людських взаємин. Прислів'я та приказки про правду.
Знає, що таке надійність; розуміє надійність як дотримання обіцянки; розповідає про пунктуальність як складову надійності; усвідомлює, що бути пунктуальним — це керувати своїм часом; наводить приклади надійності; вміє цінувати надійність в інших людях; прагне розвивати в собі вміння дотримуватись обіцянки.	14. Навчаємося бути надійними Золотий вірш: <i>«Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими, що себе самих обманюють» (Як. 1:22).</i> Що таке надійність. Надійність як дотримання обіцянки. Виконати обіцянку може лише вільна людина. Пунктуальність — складова надійності. Бути пунктуальним означає керувати своїм часом. Приклади надійності. Кого зі свого оточення я можу назвати надійним?
Знає історію святкування Різдва Христового: минуле і сучасність; розуміє значення Різдва Христового для людства та для кожного християнина; розповідає про різдвяні традиції в своїй сім'ї, родині та громаді; усвідомлює важливість збереження різдвяних традицій; ділиться враженнями від святкування Різдва; вміє збирати фольклорний матеріал своєї місцевості.	15. Різдво Христове в Україні Золотий вірш: <i>«Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16).</i> Історія святкування Різдва Христового: минуле і сучасність. Значення Різдва Христового для людства та для кожного християнина. Різдвяні традиції в моїй сім'ї, родині та громаді.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
	Важливість збереження різдвяних традицій. Проект «Збір у своїй місцевості матеріалу, пов'язаного з Різдвом Христовим». Мініфестиваль різдвяних піснеспівів.
Розділ 3. Вчимося на власному досвіді та мудрості інших (9 годин)	
Знає, що таке життєва помилка; розуміє необхідність визнання власних помилок; розповідає, які бувають життєві помилки; усвідомлює, що виправлення помилок — шлях до життєвої мудрості; ділиться досвідом із іншими; наводить приклади послуху Богові, батькам, учителям як способу уникнення помилок; вміє робити висновки з помилок; прагне не робити помилок.	16. Вчимося виправляти життєві помилки Золотий вірш: <i>«Бо праведний сім раз впаде та зведеться, а безбожний спіткнеться в погибіль впаде» (Прп. 24:16).</i> Що таке життєва помилка (у ставленні до себе, до членів сім'ї, до родичів, до друзів, до однокласників, до вчителів). Які бувають життєві помилки. Чи потрібно боятися життєвих помилок. Необхідність визнання власних помилок. Зречення і покаяння апостола Петра. Виправлення помилок — шлях до життєвої мудрості. Послух Богові, батькам, учителям — надійний спосіб уникнути помилок.
Знає, що таке стриманість, скромність; розуміє вислів: «Бог гордим противиться, а покірним дає Свою благодать»; розповідає притчу про митаря і фарисея; усвідомлює важливість поміркованості і стриманості	17. Вчимося бути стриманими і скромними Золотий вірш: <i>«Усе мені можна, та не все на пожиток. Усе мені можна, але мною ніщо володіти не повинно» (I Кор. 6:12).</i> Що таке стриманість, скромність.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
у вчинках, словах, розвагах тощо; наводить приклади стриманості і скромності у своїй сім'ї, родині, класі; прагне бути стриманим і скромним.	Притча про митаря і фарисея (Лк. 18:9-14). Поміркованість у вчинках, словах, розвагах тощо. Шляхетність стриманої людини. Стриманість — моральна чеснота християнина. Скромність — окраса молодії людини. «Бог гордим противиться, а покірним дає Свою благодать». Стриманість — елемент скромності. Чи легко сучасній людині бути стриманою і скромною? Приклади стриманості і скромності в моїй сім'ї, родині, класі.
Знає, що означає бути миролюбивим і миротворцем; що таке агресивність; розуміє причини конфліктів між людьми; розповідає євангельську історію, коли Ісус Христос наказує Петрові сховати меч; усвідомлює, що мир і злагода приносять щастя в життя; наводить риси характеру миролюбивих людей; вміє стримувати агресивність і ненависть; прагне бути миротворцем.	18. Вчимося бути миролюбивими Золотий вірш: «<i>Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть</i>» (Мт. 5:9). Що означає бути миролюбивим і миротворцем. Риси характеру миролюбивих людей (незлоблив, негнівлив, дружні, мирні, прислухаються до думки інших, несамолюбиві, живуть у злагоді з іншими, не схильні до ворожнечі, сварок). Що лежить в основі конфлікту між людьми. Внутрішній мир. Любов до супротивників, недругів. Агресивність і миролюбність. Ісус Христос наказує Петрові сховати меч. Мир і злагода приносять щастя в життя.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, хто такі герої, що таке сміливість і рішучість; розуміє, що патріотизм — важлива риса героя; розповідає, які риси притаманні героям; усвідомлює важливість рішучості та відваги в житті; ділиться враженнями від спілкування з сучасними героями; наводить приклади героїв минулого і сьогодення; прагне бути справжнім патріотом.	19. Герої України Золотий вірш: <i>«Ніхто більшої любови не має над ту, як хто душу поклав би за друзів своїх» (Ів. 15:13).</i> Хто такі герої. Які риси притаманні героям. Коли можна робити героїчні вчинки. Патріотизм — важлива риса героя. Герої минулого та сьогодення. Герої серед нас (у сім'ї, родині, школі, громаді, державі). Рішучість і відвага в житті. Сміливість у боротьбі за правду. Шанобливе ставлення до героїв та їхніх родин.
Знає, що означає Стрітення; розуміє важливість зустрічі людини з Богом; розповідає євангельські історії про зустрічі митаря Закхея, самарянки, апостола Павла з Христом; усвідомлює, що таке гріх і сила покаяння; ділиться враженнями від молитви покаяння; наводить приклади важливих зустрічей у своєму житті.	20. Важливість зустрічі людини з Богом Золотий вірш: <i>«А Семен їх поблагословив та й прорік до Марії, Його матері: Ось призначений Цей багатом на падіння й устанання..!» (Лк. 2:34).</i> Важливість зустрічі людини з Богом. Зустрічі митаря Закхея, самарянки, апостола Павла з Ісусом Христом. Як змінилося життя людей після зустрічі з Богом? Що таке гріх? Що таке спасіння? Чи всі гріхи Бог прощає? Молитва покаяння. Віра в Бога — ключ до спасіння.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає Заповідь: «Люби свого ближнього, як самого себе»; розуміє, що означає любити себе і ближнього; усвідомлює важливість вимогливості до себе; наводить приклади любові до ближніх; вміє співчувати ближнім; прагне навчитися по-справжньому любити ближніх.	Як сьогодні зустріти Бога у своєму житті? Важливі зустрічі в моєму житті. 21. Вчимося любити ближніх Золотий вірш: <i>«Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 22:39).</i> Прояви любові Ісуса Христа до людей. Співчуття до інших людей. Вимогливість до себе і поблажливість до ближніх. «У своєму оці не бачите колоди, а в чужому бачите скалку...». Приклади любові до ближніх. Акція милосердя «Подаруй іншому тепло своєї любові».
Знає, що таке терплячість і лагідність; розуміє, що терплячість допомагає у досягненні мети; розповідає притчу про багача і Лазаря; усвідомлює, що Ісус Христос є досконалий Зразок терплячості і лагідності; наводить приклади лагідності до ближніх; вміє пояснювати важливість терплячості в навчанні; прагне проявляти терплячість і лагідність до ближніх.	22. Вчимося бути терплячими й лагідними Золотий вірш: <i>«...і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, — і знайдете спокій душам своїм» (Мт. 11:29).</i> Що таке терплячість і лагідність. Притча про багача і Лазаря (Лк. 16:19-31). Терплячість допомагає у досягненні мети. Праця терпеливої людини винагороджується результатами. Лагідність до ближніх. Лагідність і терплячість дають людині радість і спокій. У яких випадках я проявляю терплячість до близьких, друзів, а в яких — лагідність?
Знає, що таке добре, чесне ім'я; розуміє важливість імені для людини;	23. Дбаємо про чесне ім'я Золотий вірш: <i>«Краще добре ім'я від оливи хорошої» (Екл. 7:1).</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
розповідає про значення імені Ісуса Христа; усвідомлює важливість дбати про чесне ім'я; що добрі вчинки — основа доброго імені; наводить приклади людей, які зробили своє добре ім'я через відповідні вчинки; вміє дбати про своє добре ім'я; прагне зберігати і примножувати добре ім'я родини, школи, держави, Церкви.	Честь і гідність людини як Божого образу. Що таке ім'я. Чому воно важливе для людини. Що означає твоє ім'я? Значення імені Ісуса Христа. Дбати про чесне ім'я — справа цілого життя. Дбати про власне добре ім'я означає збереження та примноження честі родини, школи, держави, Церкви. Добрі вчинки — основа доброго імені. Як я дбаю про своє добре ім'я? Приклади людей, які зробили своє добре ім'я через відповідні вчинки.
Розділ 4. Уроки працелюбності (3 години)	
Знає про значення праці в житті людини; розуміє особливості праці фізичної, розумової, духовної; розповідає про працю Ісуса Христа в Назареті та під час прилюдної діяльності; усвідомлює, що покликання людини — бути співтворцем Божим; наводить приклади працьовитих людей серед своїх близьких і рідних; вміє сумлінно працювати, виконувати свої обов'язки; прагне своєю працею приносити користь ближньому, служити громаді.	24. Працюємо сумлінно Золотий вірш: <i>«І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям» (Кол. 3:23).</i> Значення праці в житті людини. Праця фізична, розумова, духовна. Праця Ісуса Христа в Назареті та під час прилюдної діяльності. Бог постійно працює. Покликання людини — бути співтворцем Божим. Робота — це спосіб служити своїй громаді та поширювати Євангеліє. Лінивство — один із найбільших гріхів. Як я ставлюся до праці? Приклади працьовитих людей серед моїх близьких і рідних. У чому полягає моя праця? Які в мене обов'язки? Як я ставлюся до своєї праці?

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що таке плоди праці; розуміє, в чому проявляються плоди праці; розповідає притчу про злих виноградарів; усвідомлює необхідність ділитися плодами своєї праці; ділиться плодами праці; наводить приклади ділення плодами праці; вміє ділитися плодами праці.	25. Ділимося плодами своєї праці Золотий вірш: <i>«Щоб робили добро, багатилися в добрих ділах, були щедрі та пильні» (1 Тим. 6:18).</i> Що таке плоди праці. У чому вони проявляються. У плодах нашої праці — зусилля багатьох людей. Притча про злих виноградарів. Плоди праці для власних потреб, радості та інших людей. Допомога нужденним та немічним. Поміркованість у праці. Шість днів працєю — Бог обмежує час нашої праці для себе.
Знає, що таке таланти, здібності; розуміє необхідність розкриття і розвитку талантів; розповідає притчу про таланти; усвідомлює важливість «сродної праці»; наводить приклади різних талантів; вміє використовувати свої таланти для служіння Богові та людям; прагне вдосконалювати і примножувати свої здібності і таланти.	26. Вчимося розкривати свої таланти Золотий вірш: <i>«Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мт. 5:16).</i> Що таке талант. Притча про таланти (Мт. 25:14-30). Кожна людина наділена талантами. Розвиток талантів — завдання для кожної людини. Важливість якісної праці (працюємо натхненно, як для Бога). Як проявити свої здібності? Важливість «сродної праці» (Г. Сковорода). «Якщо ви вдало виберете свою працю, вкложите в неї свою душу, то щастя саме вас відшукає» (К. Ушинський). Бог дав людям таланти як передумову до щасливого життя і праці.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Розділ 5. Уроки біблійної мудрості (8 годин)	
Знає, що таке мудрість, Божа і життєва мудрість; розуміє, що Бог є Джерелом мудрості для людини; розповідає про послух Ісуса Христа Небесному Отцеві та земним батькам; усвідомлює, що мудрість дитини зростає від послуху батькам та вчителям; ділиться знаннями з іншими; наводить приклади мудрості на сторінках Біблії; вміє пояснити слова: «Початок мудрості — острах Господній»; прагне зростати у мудрості.	27. Вчимося мудрості Золотий вірш: <i>«Бо Господь дає мудрість, з Його уст — знання й розум!» (Прип. 2:6).</i> Ісус Христос був слухняним Небесному Отцеві та земним батькам. Що таке мудрість. Бог — Джерело мудрості для людини. Приклади мудрості на сторінках Біблії (мудрість царя Соломона). «Початок мудрості — острах Господній». Божа і життєва мудрість. Вкладай Божу мудрість у свої слова і вчинки. Мудрість дитини зростає від послуху батькам та вчителям. Приклади мудрих учинків, які я спостерігав/спостерігала.
Знає, що таке обачність, обережність; розуміє, що кожна людина має бути обачною у словах і вчинках; розповідає, до чого може привести необачність; усвідомлює, що обачність і обережність є проявами мудрості; наводить приклади обачної поведінки серед близького оточення; вміє бути обачним у житті.	28. Вчимося бути обачними Золотий вірш: <i>«Розважність тоді тебе пильнуватиме, розум тебе стерегтиме, щоб тебе врятувати від злої дороги, від людини, що каже лукаве» (Прип. 2:11).</i> Що таке обачність. Кожна людина має бути обачною у словах і вчинках. Обачність і обережність як прояви мудрості. Проявляємо обачність у житті. Приклади обачної поведінки серед мого близького оточення. До чого може привести необачність?

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
Знає, що Воскресіння Господнє — це найважливіше свято християн; розуміє значення Христового Воскресіння; розповідає євангельську історію про Воскресіння Ісуса Христа; усвідомлює велич Воскресіння Ісуса Христа; ділиться враженнями від святкування свята; наводить приклади пасхальних традицій у сім'ї та громаді.	29. Воскресіння Господнє Золотий вірш: <i>«Чого ви шукаєте Живого між мертвими? Нема Його тут, бо воскрес...» (Лк. 24:5-6).</i> Воскресіння Господнє — чудо з чудес. Воскресіння Господнє — найважливіше свято християн. Євангеліє про Воскресіння Господнє. Пасхальні традиції в сім'ї і громаді. Що для мене означає Великдень? Проект «Великодні звичаї мого краю».
Знає, що таке ввічливість, слова ввічливості; розуміє, що ввічливість — важлива ознака християнина; розповідає про риси ввічливої людини; усвідомлює, що мова — Божий дар, яким слід правильно користуватися; наводить приклади ввічливих людей серед свого найближчого оточення; вміє бути ввічливим.	30. Вчимося ввічливості Золотий вірш: <i>«Нехай жодне слово гниле не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує» (Еф. 4:29).</i> Що таке ввічливість. Ввічливість — важлива ознака християнина. Риси ввічливої людини. Словом можна поранити і зцілити. Слова ввічливості. Мова — Божий дар, яким слід правильно користуватися. Як я проявляю ввічливість. Приклади ввічливих людей серед мого найближчого оточення.
Знає, що таке істина, наполегливість, допитливість; розуміє, що повнота істини про світ, людину, Бога відкривається у вченні Ісуса Христа;	31. Прагнемо бути допитливими і наполегливими у пізнанні істини Золотий вірш: <i>«Промовляє до нього Ісус: Я — дорога, і правда,</i>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)	Зміст навчання
розповідає євангельську історію про Ісуса і Закхея; усвідомлює, що пізнання істини робить людину щасливою та вільною; наводить приклади людей, які проявляють допитливість і наполегливість у пошуках істини (апостоли, відомі люди); вміє проявляти допитливість і наполегливість у пошуках істини; прагне пізнати істину.	<i>і життя. До Отця не приходить ніхто, якщо не через Мене» (Ів. 14:6).</i> Що таке наполегливість, допитливість. Що таке істина. Повнота істини про світ, людину, Бога відкривається у вченні Ісуса Христа. Пізнання істини робить людину щасливою та вільною. Ісус і Закхей. Істина є світлом життя. Приклади людей, які проявляють допитливість і наполегливість у пошуках істини (апостоли, відомі люди). Приклади проявів моїх допитливості й наполегливості у пошуках істини.
Знає, що таке корисні поради; розуміє, що порада повинна привести до добра, не нашкодити; розповідає, що батьки, педагоги, досвідчені люди, фахівці можуть давати поради; усвідомлює важливість приймати Божі поради; наводить приклади добрих порад; вміє відрізнити добру і недобру пораду; прагне дослухатися до добрих порад.	32. Вчимося слухати корисні поради Золотий вірш: <i>«Цілим серцем я кличу: почуй мене, Господи, і я буду держатись уставів Твоїх!» (Пс. 118:145).</i> Що таке корисна порада. Хто може давати поради (батьки, педагоги, досвідчені люди, фахівці). Чи всі поради корисні для нас? Як відрізнити добру і недобру пораду. Будь-яка порада повинна привести до добра, не нашкодити. «Щаслива та людина, що не йде на раду нечестивих...». Мудрість приймати поради Божі. Чи дослухаюся я до порад старших досвідчених людей? Приклади моїх порад іншим людям.

<i>Очікувані результати навчання здобувачів освіти (учень / учениця)</i>	<i>Зміст навчання</i>
Знає добрі риси характеру; розуміє ціннісні пріоритети особистості; розповідає про людину, якій найбільш притаманні вивчені риси (біблійні герої, історичні особи, люди з близького оточення); наводить приклади людей, яким притаманні добрі риси характеру; вміє створити портрет християнина; прагне розвивати добрі риси характеру.	33. Урок розвитку набутих компетентностей Створи портрет християнина. Розмісти вивчені риси християнина у порядку важливості для тебе. Обґрунтуй свій вибір. Розкажи (зроби презентацію) про людину, якій найбільш притаманні вивчені риси (біблійні герої, історичні особи, люди з близького оточення).
	34. Екскурсія. Вчимося мудрості у природи, у людей, у книжок
	35. Підсумковий урок

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту: із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / переклад І. Огієнко. – Ювіл. вид. 1903-2003. – К.: Українське Біблійне товариство, 2003. – 1375 с.
2. Абетка чеснот української дитини : практико-орієнтований збірник методичних матеріалів / авт.-упор. Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 136 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. С. 38–47.
4. Біблія для тебе. Ілюстровані біблійні історії для молоді / укл. Л. Кепм, С. Хейс. Вид. 2-ге. ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2014. 272 с.
5. Бруно Ферреро. Десять Божих Заповідей. Львів : Свічадо, 2016. 28 с.
6. Бруно Ферреро. 365 коротких історій для душі. Львів : Свічадо, 2015. 456 с.
7. Дитячий християнський журнал «Водограй». Київ, 2005–2019.
8. Дитячий християнський журнал «Стежинка». Київ, 2016, 2017.
9. Длугош Антоні. Святе Письмо для дітей. Львів : Свічадо, 2019. 224 с.
10. Інтеграція на уроках основ християнської етики як один із засобів духовного розвитку особистості : конспекти уроків / укл. Лілія Мудрик. Тернопіль, 2021. 160 с.
11. Інтерактивна Біблія для дітей. Київ : Українське біблійне товариство, 2015.
12. Калашник А. Загальні методи вивчення предмета «Християнська етика» : навчально-методичний посібник. Львів : ЛОППО, 2003. 192 с.
13. Кириєнко Г., Жук З., Березенко Ю. Зимова книжка. Київ, 2009. 152 с.
14. Кириєнко Г., Березенко Ю., Жук З. Осіння книжка. Київ, 2009. 112 с.
15. Корнелюк Д. П. Уроки християнської моралі : навчальний посібник. Луцьк : Надстир'я, 2000. 186 с.

16. Кучма Л. Є. Зошит з основ християнської етики. 1 клас. Хочу пізнавати світ. Тернопіль: Мандрівець, 2022. 32 с.
17. Кучма Л. Є. Зошит з основ християнської етики. 2 клас. Живу та навчаюсь у родині. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 40 с.
18. Кучма Л. Є. Зошит з основ християнської етики. 3 клас. Прагну робити добро. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 52 с.
19. Кучма Л. Є. Зошит з основ християнської етики. 4 клас. Навчаємось мудрості. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 52 с.
20. Кучма Л., Логіна О., Горбатюк С. Сучасний урок з основ християнської етики. 3 клас: конспекти уроків. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 128 с.
21. Кучма Л., Логіна О., Горбатюк С. Сучасний урок з основ християнської етики. 4 клас: конспекти уроків. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 148 с.
22. Мазур І. Є. Хрестоматія основ християнської етики. Київ, 2007. 248 с.
23. Оржеховська В. М., Тарасова Т. В. Духовність — це здоров'я молодого покоління : навчально-методичний посібник. Вид. 2-ге, доп. Тернопіль, 2005. 216 с.
24. Паронова В. Де живе радість. Тернопіль, 2013. 32 с.
25. Самолюк Ганна. Методика викладання християнської етики : навчальний посібник. Тернопіль : Vektor, 2023. 170 с.
26. Самолюк Ганна. Християнська етика : навчальний посібник. Тернопіль : Vektor, 2021. 117 с.
27. Самолюк Г. Кращі конспекти уроків з «Основ християнської етики». Харків–Тернопіль : Ранок, 2009. 208 с.
28. Самолюк Г. Тиждень духовності в школі. Тернопіль–Харків : Ранок, 2013. 208 с.
29. Самолюк Г. С., Николин М. М. Календарно-тематичне планування із основ християнської етики. 1–4 класи. Тернопіль–Харків : Ранок, 2011. 64 с.
30. Сахарова Т. Виховання людяності, гуманізму. Шкільний світ. 2004. № 46. С. 19.
31. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка : навчальний посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
32. Таємниця твоєї душі: Вибрані християнські оповідання й притчі для сім'ї та школи / упоряд. свящ. Володимира Семчука. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 416 с.
33. Француз А. Й., Березовський М. Й., Назаренко Н. В., Попович Ю. М. Християнський буквар : навчально-пізнавальний посібник. Івано-Франківськ : Таля, 1999. 112 с.
34. Християнська етика — уроки добра / упоряд. Н. Л. Мурашко. Київ : Шкільний світ, 2010. 128 с.
35. Християнський духовно-просвітницький часопис «Слово вчителю». Рівне : «Принт-Хауз», 2013–2019.
36. Шевчук М. Найкраще творіння. Читанка з основ християнської етики для учнів початкових класів. Частина друга. Київ, 2013. 100 с.
37. Шевчук М. Перемагай зло добром: Читанка з основ християнської етики для учнів початкових класів. Частина третя. Київ, 2013. 100 с.
38. Шевчук М. Хто придумав оцей світ? Читанка з основ християнської етики для учнів початкової школи. Частина перша. 2013. 104 с.
39. Щомісячна дитяча газета «Скарбничка». Християнське видавництво «Джерело життя», 2018–2020.